

IDENTITETSTYVERI

Fremstilling og vurdering av forslaget til § 202 i straffeloven 2005

Kandidatnummer: 508

Leveringsfrist: 27.04.2009

Til sammen 17366 ord

24.04.2009

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Avhandlingens tema og videre fremstilling	1
1.2	Problemstillinger	2
<u>2</u>	<u>BAKGRUNNEN FOR NY LOVGIVNING</u>	<u>4</u>
2.1	Lovforslaget	4
2.2	Europarådets datakrimkonvensjon	5
2.3	Lovforslagets forarbeider	7
2.4	Omfanget av identitetstyveri og statistisk grunnlag	7
2.5	Likhetstrekk med strl. § 372 og videreføringen av bestemmelsen i strl. 2005 § 366	10
<u>3</u>	<u>NÆRMERE OM FORSLAGET TIL § 202 OM IDENTITETSKRENKELSE I STRAFFELOVEN 2005</u>	<u>13</u>
3.1	Ny straffelov – spesiell del	13
3.2	Kapittel 21: Vern av informasjon og informasjonsutveksling	13
3.2.1	Plasseringen av straffebudene om datakriminalitet	13
3.2.2	§ 202 om identitetskremler og spørsmålet om å strafflegge fiktiv identitet	14
3.3	Straffbarhetsvilkårene etter § 202	17
3.3.1	”Uberettiget” – rettsstridsreservasjonen	17
3.3.2	To handlingsalternativer	19
3.3.2.1	”Setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis”	19
3.3.2.2	”Opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet”	20

3.3.3	Subjektiv skyld og straffbarhetsvilkårene etter bokstav a og b	23
3.4	Vurdering av den utformingen lovbestemmelsen har fått	27
3.5	Straffansvarets utstrekning	28
3.5.1	Bestemmelsens sentrum og periferi	28
3.5.2	Straffbar medvirkning	29
3.5.3	Straffbart forsøk	31
3.6	Strafferammen	33
3.6.1	Begrunnelse og valg av straff	33
3.6.2	Konkurrens	34
<u>4</u>	<u>HVITVASKINGSLOVEN – BETYDNINGEN AV ”KJENN DIN KUNDE”-PRINSIPPET FOR Å BEGRENSE IDENTITETSTYVERI</u>	<u>36</u>
4.1	Gjennomføringen av EUs tredje hvitvaskingsdirektiv og FNs terrorfinansieringskonvensjon 9. desember 1999	36
4.2	Nærmere om hvitvaskingsloven og betydningen av ”kjenn din kunde”-prinsippet	38
<u>5</u>	<u>ANDRE BESTEMMELSER I STRAFFELOVEN 1902 SOM RAMMER HANDLINGER SOM KAN HA TILKNYTNING TIL IDENTITETSTYVERI</u>	<u>40</u>
5.1	Innledning	40
5.2	Strl. § 166 om falsk forklaring til offentlig myndighet	40
5.3	Strl. § 182 om dokumentfalsk og § 183 om grov dokumentfalsk	42
5.4	Strl. § 185(2) om forfalsking av dokument	44
5.5	Strl. § 270 om bedrageri og databedrageri	44
5.6	Strl. § 317 om heleri og hvitvasking og § 257 om tyveri	47
5.7	Strl. § 337 om bruk av navn i strid med lov	48

5.8	Vurdering av gjeldende rett	49
<u>6</u>	<u>ANDRE LOVBESTEMMELSER – BETYDNINGEN AV</u>	
	<u>PERSONOPPLYSNINGSLOVEN MV.</u>	<u>52</u>
6.1	Personopplysningsloven	52
6.1.1	EMK art. 8 om retten til respekt for privatliv og familieliv	54
6.2	Folkeregisterloven	56
6.3	Passloven	57
<u>7</u>	<u>KRIMINALISERING AV FORBEREDELSESHANDLINGER OG</u>	
	<u>IKRAFTTREDELSEN AV STRAFFELOVEN 2005</u>	<u>59</u>
7.1	Strafflegging av forberedelseshandlinger og forholdet til uskyldspresumsjonen	59
7.2	Ikrafttredeisen av straffeloven 2005 § 202	62
	<u>HENVISNINGER</u>	<u>64</u>
	Litteratur	64
	Lovgivning	67
	Lover	67
	Forskrifter	68
	Forarbeider	68
	Folkerettslige tekster	70
	Konvensjoner og resolusjoner	70
	EU-direktiver	70
	Domsregister	71
	Norsk rettspraksis	71
	EMD	71

1 Innledning

1.1 Avhandlingens tema og videre fremstilling

Temaet for avhandlingen er identitetstyveri. Innledningsvis vil jeg presisere at termen ”identitetstyveri” kan oppfattes som noe misvisende. Strengt talt kan man ikke stjele andres identitet. Det sentrale er at man forleder en tredjepart til å tro at man besitter en annens aktiva, rettigheter og plikter, ved å gi seg ut for å være vedkommende.¹ Fornærmede er ofte helt ukjent for gjerningspersonen og er kun et ledd i gjennomføringen av kriminelle handlinger.

Sentralt i oppgaven er lovforslaget til § 202 om ”identitetskrenkelse” i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (heretter strl. 2005). Utgangspunktet for avhandlingen er forarbeidene til straffeloven 2005, spesielt NOU 2007: 2 Lovtiltak mot datakriminalitet og Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28. Den tradisjonelle rettskildelæren tas i bruk.

Innledningsvis går jeg nærmere inn på bakgrunnen for lovforslaget om å gjøre det straffbart å misbruke en annens identitet. Deretter behandler jeg de enkelte vilkårene i forslaget til § 202, samt straffansvarets utstrekning. Videre behandler jeg sentrale bestemmelser i den nye hvitvaskingsloven 6. mars 2009 nr. 11, og dens med betydning for å begrense utbredelsen av identitetstyverier. Så gir jeg en oversikt over gjeldende rett på området, herunder enkelte bestemmelser i straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 (heretter strl.). Videre kommer jeg inn på personopplysningsloven 14. april 2000 nr. 31, hvor jeg tar for meg personvernsspørsmål knyttet til identitetstyveri. Til sist behandler jeg spørsmål i forbindelser med kriminalisering av forberedelseshandlinger og betydningen av ikrafttreddelsen av straffeloven 2005.

---

¹ Datatilsynet (2009) s. 3.

I avsnitt 2 blir det nye straffebudet presentert. Jeg behandler lovarbeidet bak straffeloven 2005, hvor jeg går nærmere inn på forarbeidene og betydningen av Europarådets datakrimkonvensjon. Spørsmålet om omfanget av identitetstyveri og mangelen på statistisk materiale er også et tema som tas opp. Avsnittet avsluttes med en sammenligning av forslaget til § 202 om identitetskrenkelser og en tilgrensende bestemmelse i straffeloven. Den tilgrensende bestemmelsen videreføres delvis i et nytt straffebud om misbruk av identifikasjonsbevis i forslaget til straffeloven 2005.

1.2 Problemstillinger

Avhandlingens problemstillinger knytter seg til identitetstyveri og spesielt lovforslaget til § 202 som kriminaliserer identitetskrenkelser. Som utgangspunkt kan identitetstyveri forklares som den gjerning at noen misbruker en annens personlige informasjon til å utgi seg for å være denne personen.² Denne handlingen ligger i bunnen av forslaget til § 202, men som jeg kommer nærmere inn på i fortsettelsen rammer den foreslåtte bestemmelsen dels noe mer, dels noe mindre. Justisdepartementet har valgt termen identitetskrenkelse³ som overskrift til den nye paragrafen, en betegnelse som språklig favner noe videre enn identitetstyveri.

Hovedproblemstillingen i avhandlingen er hvor langt straffansvaret etter § 202 strekker seg. I avsnitt 3, som er avhandlingens hoveddel, behandler jeg selve lovforslaget, hvor straffbarhetsvilkårene og rettsspørsmålene knyttet til hva som menes med ”identitetsbevis” og ”identitet” er sentrale.

Hovedproblemstillingen reiser flere underproblemstillinger som jeg nummererer fortløpende i den rekkefølgen de tas opp i den videre fremstillingen:

---

² NOU 2007: 2 s. 33.

³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 517.

- 1) Har Norge påtatt seg noen folkerettslige forpliktelser som skulle tilsi et lovforslag med det foreslåtte innhold? Jeg vurderer lovforslaget opp mot Europarådets datakrimkonvensjon 23. november 2003. Se avsnitt 2.2.
- 2) Innebærer den nye hvitvaskingsloven, og dens "kjenn din kunde"-prinsipp et selvstendig bidrag til å begrense omfanget av identitetstyveri? Her behandler jeg sentrale bestemmelser i den nye loven. Se avsnitt 4.
- 3) I hvilken utstrekning omfatter forslaget til § 202 noe annet det som følger av gjeldende rett? Jeg redegjør for bestemmelser i straffeloven 1902 som rammer handlinger som kan ha tilknytning til identitetstyveri. Dette er hensiktsmessig for den etterfølgende vurderingen av gjeldende rett i forhold til lovforslaget til § 202. Se avsnitt 5.
- 4) I hvilken grad styrker forslaget til § 202 personvernet? Problemstillingen ses i sammenheng med bestemmelser innenfor særlovgivningen. Av særskilt interesse er hva personopplysningsloven med tilknytning til Den europeiske menneskerettskonvensjon 4. november 1950 (heretter EMK) art. 8 om retten til respekt for privatliv innebærer. Se avsnitt 6.
- 5) Er kriminalisering av forberedelseshandlinger bekymringsfullt i forhold til uskyldspresumsjonen? Denne problemstillingen innbefatter en redegjørelse for spørsmålet om hva uskyldspresumsjonen innebærer. Se avsnitt 7.

2 Bakgrunnen for ny lovgivning

2.1 Lovforslaget

Straffeloven inneholder ikke et eget kapittel eller en egen sammenstilling av paragrafer som beskytter retten til informasjon og informasjonsutveksling. Loven inneholder derimot spredte bestemmelser som beskytter informasjon og kommunikasjon. Et eksempel på dette finner vi i strl. § 145 andre ledd som rammer uberettiget tilgang til data eller programutrustning. Videre er det etter strl. § 145 a straffbart å foreta visse typer av teknisk avlytting og strl. § 145 b rammer spredning av tilgangsdata.

Det økende behovet for lagring og utveksling av informasjon i samfunnet har resultert i databasesystemer som er sårbare for angrep og misbruk. Justisdepartementet ønsker å forhindre slik misbruk og foreslår i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) bestemmelser i straffeloven 2005 som verner informasjon og informasjonsutveksling.⁴ Samtidig er det innenfor enkelte nye områder sett et behov for bruk av straff, som et forsøk på å begrense fremveksten av straffverdige handlinger som den teknologiske utviklingen har åpnet for. Justisdepartementet foreslår en egen bestemmelse i strl. 2005 § 202 som pålegger straff for den som krenker en annens identitet. Nedenfor er forslaget inntatt i sin helhet:

---

⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 17.

§ 202 Identitetskrenkelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med forsett om å

- a) oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller
- b) påføre en annen tap eller ulempe.⁵

2.2 Europarådets datakrimkonvensjon

Europarådet har utarbeidet en konvensjon vedrørende datakriminalitet.⁶ Konvensjonen ble vedtatt 23. november 2001 og trådte i kraft i seg selv 1. juli 2004.⁷ Norge har ratifisert konvensjonen, på bakgrunn av et lovforslag til samtykkelov som ble fremmet i Ot.prp. nr. 40 (2004–2005), og sanksjonert som lov 6. april 2005 nr. 16. Dermed forpliktet Norge seg til å kriminalisere nærmere bestemte handlinger, hvor konvensjonen stiller minimumskrav til statenes materielle og prosessuelle lovgivning.⁸ Dette gjelder handlinger som databedrageri, datainnbrudd, og ulike former for befatning med barnepornografi. I tillegg forplikter partene seg til å innføre bestemte tvangsmidler til bruk under politietterforskningen av straffesaker og saker om datakriminalitet.⁹ Eksempler på slike tvangsmidler er utleveringspålegg i konvensjonens art. 18, og ransaking og beslag av lagrete elektroniske data i art. 19.

Formålet med konvensjonen er i hovedsak å effektivisere og samordne det internasjonale arbeidet med bekjempelse av datakriminalitet og økt utnyttelse av elektroniske bevis i tilknytning til alle former for kriminalitet.¹⁰ Konvensjonsbestemmelsene går lenger enn kun å bekjempe datakriminalitet. Det fremgår av art. 14(2)(a)–(c) at implementering av prosessuelle regler ikke bare gjelder bekjempelsen av datakriminalitet, men også utnyttelse av

---

⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 517.

⁶ Convention on Cybercrime.

⁷ NOU 2003: 27 s. 8.

⁸ Europarådets datakrimkonvensjon kapittel II.

⁹ NOU 2003: 27 s. 8.

¹⁰ Europarådets datakrimkonvensjon fortalen, fjerde og sjette avsnitt.

elektronisk informasjon som bevis ved enhver straffbar handling. Den samme forståelsen av implementeringens rekkevidde følger av art. 23 om generelle prinsipper angående internasjonalt samarbeid.

Etter vedtakelsen av datakrimkonvensjonen i 2001 har lovarbeidet i Norge kommet et steg videre når det gjelder bekjempelsen av datakriminalitet. Departementet oppfatter konvensjonen slik at den ikke stiller krav om kriminalisering av identitetskrenkelser. Våre naboland Sverige og Danmark har ikke egne straffebestemmelser som rammer uriktig bruk av andres identitet ved elektronisk kommunikasjon.¹¹ Finsk rett har ingen bestemmelse tilsvarende § 202, men et straffebud som kan få anvendelse dersom en identitetskrenkelse skjer som ledd i en bedragerihandling med bruk av et betalingsmiddel.¹²

På den annen side har EU-kommisjonen nylig vurdert om det er behov for EU-lovgivning vedrørende ”identity theft”.¹³ Gjenstand for oppmerksomhet er særlig misbruket av andres identitet i forbindelse med kommunikasjon med datasystemer, eksempelvis ved å oppgi en annen persons kredittkortnummer.¹⁴ Kommisjonens alminnelige forståelse av begrepet ”identity theft” er misbruk av informasjon som kan knyttes til en annen person, brukt som hjelpemiddel til å begå annen kriminalitet.¹⁵ Et kredittkortnummer kan være slik informasjon. Justisdepartementet påpekte i sitt lovforslag at utviklingen i EU følges nøye, men så ikke noen grunn til å vente med å kriminalisere identitetskrenkelser til etter at EU har truffet en beslutning.¹⁶

Etter at konvensjonen trådte i kraft for Norge 1. oktober 2006¹⁷, startet arbeidet med å

---

¹¹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 42.

¹² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 43.

¹³ EU-kommisjonen (2007) s. 8 punkt 3.3.

¹⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 42.

¹⁵ EU-kommisjonen (2007) s. 8 punkt 3.3.

¹⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

¹⁷ NOU 2007: 2 s. 3.

tilpasse gjeldende rett til konvensjonens bestemmelser gjennom endringer i norsk lovgivning. Dette har resultert i en rekke utredningsarbeider i forhold til straffeloven og straffeprosessloven.

2.3 Lovforslagets forarbeider

Europarådets datakrimkonvensjon er bakgrunnen for at det ved Kgl. res. 11. januar 2002 ble opprettet et datakrimutvalg. Utvalget har levert to utredninger, først NOU 2003: 27 Lovtiltak mot datakriminalitet, Delutredning I. Denne utredningen gir anvisning på lovendringer for å oppfylle forpliktelsene etter konvensjonen. Som utredning nummer to leverte Datakrimutvalget NOU 2007: 2 Lovtiltak mot datakriminalitet, Delutredning II.

Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) inneholder forslagene til den spesielle delen i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28. Forarbeidene til straffeloven 2005 er ellers Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) og Innst.O. nr. 72 (2004–2005). Videre fulgte Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. og Innst.O. nr. 29 (2007–2008). Arbeidet med ny straffelov har pågått siden tidlig på 1980-tallet, og regjeringens målsettinger etter Soria Moria-erklæringen fra 2005 bidrar til en fortsettelse og fullføring av dette arbeidet.¹⁸

2.4 Omfanget av identitetstyveri og statistisk grunnlag

Per i dag er det vanskelig å si noe sikkert om utbredelsen av den typen handlinger som forslaget til § 202 tar sikte på å ramme. Rogaland politidistrikt registrerte en økning på 47 % av anmeldte identitetstyverier fra 2007 til 2008.¹⁹ I Troms politidistrikt ble det i januar 2009 avdekket 13 nye tilfeller av denne typen.²⁰ Et nærmere statistisk grunnlag foreligger ikke i Norge. En grunn til dette er at identitetstyveri etter gjeldende rett er knyttet

---

¹⁸ Regjeringen (2005) s. 66–70.

¹⁹ Ernes (2009) s. 2.

²⁰ Ernes (2009) s. 2.

til flere straffebestemmelser og dermed statistisk vanskelig å fastslå omfanget av.²¹ Siden årtusenskiftet har denne kriminalitetsformen vært sterkt voksende spesielt i USA, og den har ført til en økning på 1000 % i løpet av en femårsperiode.²²

Skal det opprettes statistikk over denne kriminalitetsformen i Norge, må man først definere hva som skal henføres under kategorien statistikken skal ta utgangspunkt i. Det er uheldig ved føring av statistikk at det forekommer mørketall fordi tilfeller av ulike grunner ikke blir anmeldt. Privatpersoner kan ha en forestilling om at saker som kommer inn til politiet raskt blir henlagt uten at det har blitt foretatt noen etterforskning. En anmeldelse virker da som et nytteløst alternativ. Justisminister Knut Storberget har uttalt at lovforslaget alene ikke vil hindre henleggelser, men ambisjonen er at antallet henleggelser skal bli færre, og at politiet skal kobles inn tidligere.²³ Trolig vil det beror på politiets prioritering av sakstypen om lovforslaget til § 202 om identitetskrenkelse vil få den tiltenkte virkning.

En annen grunn til underrapportering av identitetstyveri kan være at misbruk av en annens identitet overfor en bank eller kredittinstitusjon leder til at offeret selv oppsøker institusjonen for å løse problemet. Ofte kompenserer finansinstitusjonene tapene uten å anmelde saken til politiet. Dermed opprettholdes et kunstig høyt tillitsnivå til for eksempel elektroniske betalingskort.²⁴ Politidirektoratet har foreslått endringer i politiets saksbehandlingssystem, slik at det legges inn koder for identitetstyveri.²⁵ På sikt vil man kunne få en bedre statistikk over tilfellene som anmeldes.

Å misbruke en annens identitet er ikke et nytt fenomen, men har eksistert gjennom århundrer.²⁶ Siden nedtegnelsen av fødsler og dødsfall startet, og utviklingen av et postvesen hvor

---

²¹ Datatilsynet (2009) s. 3.

²² Datatilsynet (2009) s. 3.

²³ Omland (2008).

²⁴ Datatilsynet (2009) s. 22.

²⁵ Datatilsynet (2009) s. 21.

²⁶ McNally (2008) s. 1.

folk ble identifisert gjennom hvor de bodde, har det vært en mulighet for å stjele en annens identitet. På den annen side har mulighetene til å utføre slike ugjerninger eskalert over tid, som et utslag av den teknologiske utviklingen, spesielt fra 1990-årene hvor spredningen av informasjon økte betydelig etter at bruk av internett ble vanlig.²⁷

Det finnes en mengde måter å skaffe seg tilstrekkelig med opplysninger på for å kunne fremstå med en annens identitet. Kriminelle behøver ikke lenger nappe lommebøker fra forbigående eller bryte seg inn i biler og postkasser for å komme til papirer med den rette informasjonen. Internett har blitt et nytt forum for å samle opplysninger, enten på lovlig eller ulovlig vis, og det kan gjøres fra hvor som helst.

Lekkasjer fra datasystemer som inneholder mengder av sensitiv informasjon, er det flere eksempler på i de senere år. Både offentlige og private aktører i samfunnet har utfordringer når det gjelder datasikkerheten i sine systemer. Bare i 2006 var det flere episoder hvor ulike offentlige institusjoner ved et uhell utleverte personopplysninger via internett.²⁸ I 2007 førte et datainnbrudd hos en teleoperatør til at fødselsnumre, navn og adresser fra i overkant av 20 000 personer ble stjålet.²⁹ Den sensitive informasjonen var ikke sikret i tilstrekkelig grad, og teleoperatøren ble bøtelagt.³⁰ Av nyere dato er en hendelse fra 2009 hvor en feilutsendelse fra NAV førte til at en person som hadde mottatt brev om dagpenger, i samme konvolutt fikk et fortrolig brev adressert til en annen søker.³¹ Lekkasjer som disse skaper en mulighet for uvedkommende til å misbruke informasjonen som kommer på avveie og bruke den i forbindelse med identitetstyveri. Det finnes også mange offentlig tilgjengelige kilder til personopplysninger. Et fremtredende eksempel er skattelister som er søkbare på internett i en begrenset periode hvert år. Offentliggjøringen av listene er omdiskutert, og hensynene til offentlighet og personvern står mot hverandre i diskusjonen.

---

²⁷ McNally (2008) s. 1.

²⁸ Klingsheim (2008) s. 2.

²⁹ Oslo Politidistrikt (2009).

³⁰ Oslo Politidistrikt (2009).

³¹ Ruud (2009).

Termen identitetstyveri har forekommet hyppig i media de siste årene. Flere personer har stått frem med historier om hvordan de ble fratatt sin identitet og opplevde å få omadressert posten sin, og hvordan bestilling av bankkort eller varer ble gjort i deres navn. Historiene rundt identitetstyveri er ikke avgrenset til private forhold, men har også rammet næringsvirksomheter.³² I disse tilfellene misbrukes ofte firmaattester slik at virksomheten settes i urettmessig gjeld.³³

2.5 Likhetstrekk med strl. § 372 og videreføringen av bestemmelsen i strl. 2005 § 366

Uberettiget bruk av uriktig identitet ved bruk av pass og andre legitimasjonspapirer rammes i dag av strl. § 372(2). Straffebudet rammer den som, i hensikt å tilvende seg eller andre en fordel eller skade noen, løgnaktig utgir seg for en person omhandlet i en bevitnelse, et personpass eller et liknende legitimasjonspapir, eller på annen måte benytter et slikt dokument. Bestemmelsen retter seg derimot ikke generelt mot den som ikler seg en annens identitet. Men etter de nærmere omstendighetene kan slik atferd rammes av strl. § 390a om krenkelse av privatlivets fred.

Sees § 202 om identitetskrenkelse i sammenheng med den eksisterende straffebestemmelsen i strl. § 372(2), innebærer lovforslaget en relativt beskjeden grad av nykriminalisering.³⁴ Med nykriminalisering siktes det til en bestemmelse hvor innholdet ikke rammes av gjeldende rett. Justisdepartementet gikk inn for å videreføre straffansvaret i § 372(2) og utvidet det i forslaget til § 202.³⁵ § 372(2) til (3) ble videreført i § 366, og bestemmelsen er

---

³² Datatilsynet (2009) s. 3.

³³ Datatilsynet (2009) s. 3.

³⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

³⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

nå begrenset til bare å gjelde misbruk av identifikasjonsbevis.³⁶ Nedenfor er forslaget til § 366 inntatt i sin helhet:

§ 366 Misbruk av identifikasjonsbevis

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som overlater et vitnemål, pass eller liknende identifikasjonsbevis som er utferdiget til ham, til en annen, selv om han vet eller bør forstå at det vil bli brukt ulovlig.³⁷

§ 366 inneholder både likhetstrekk og forskjeller med forslaget til § 202. Begge bestemmelsene regulerer en handling hvor identitetsbevis er objektet. § 202 rammer i tillegg den som opptrer med en annens identitet eller identitet som er lett å forveksle med denne. En hovedforskjell mellom straffebudene er at mens § 202 regulerer forberedelseshandlinger til videre lovbrudd, kan overtredelse av § 366 i enkelte tilfeller anses som medvirkning til en identitetskrenkelse. § 202 utvider straffansvaret i forhold til § 366 ettersom lovforslaget ikke forutsetter misbruk av et identitetsbevis.³⁸ Det følger av § 366 at identitetsbeviset overlates frivillig til en person som vil bruke dette på en ulovlig måte, mens det etter § 202 dreier seg om en uberettiget besittelse.

Justisdepartementet foreslår at § 366 plasseres i kapittel 29 om vern av tilliten til penger og visse dokumenter. I gjeldende straffelov er § 372 plassert i et kapittel om forseelser, men skillet mellom forseelser og forbrytelser oppheves i straffeloven 2005.³⁹ Det er en betydelig forskjell i strafferammen for § 202 og § 366. For overtredelse av § 366 kan tiltalte straffes med fengsel inntil 6 måneder, mens straff etter § 202 er bot eller inntil 2 års fengsel.

Når det gjelder skyldkravet følger det av lovproposisjonen at det kreves forsett i § 366, jf.

---

³⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 531 og 463.

³⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 531.

³⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

³⁹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 56.

strl. 2005 §§ 21 og 22.⁴⁰ Etter ordlyden i § 366 kreves det at gjerningspersonen ”vet eller bør forstå” at identifikasjonsbeviset vil bli brukt ulovlig. Termen ”bør forstå” innebærer at uaktsomhet er et tilstrekkelig skyldkrav. Etter forslaget til § 202 er skyldkravet forsett, men her må gjerningspersonen dessuten enten ha hatt forsett om å oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller forsett om å påføre en annen tap eller ulempe.

---

⁴⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 463.

3 Nærmere om forslaget til § 202 om identitetskrenkelse i straffeloven 2005

3.1 Ny straffelov – spesiell del

Datakrimutvalgets redegjørelse i NOU 2007: 2, om forslag til straffebestemmelser om datakriminalitet til den spesielle delen i den nye straffeloven, er et av hovedarbeidene bak forslaget til § 202 i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009). Datakrimutvalgets mandat var å utrede lovtiltak mot datakriminalitet.⁴¹ En alminnelig forståelse av termen datakriminalitet omfatter både kriminalitet rettet mot data og datasystemer, og kriminalitet hvor datautstyr brukes som verktøy for å begå mer tradisjonelle lovbrudd.⁴² Justisdepartementet har ikke fremmet forslag om en legaldefinisjon, og er dermed av samme oppfatning som Datakrimutvalget når det gjelder behovet for dette. Det understrekes at begrepet datakriminalitet ikke har noen rettslig betydning, men er hensiktsmessig som et begrep ved drøftelser.⁴³

3.2 Kapittel 21: Vern av informasjon og informasjonsutveksling

3.2.1 Plasseringen av straffebudene om datakriminalitet

Lovgiver har tidligere avstått fra å samle bestemmelsene om datakriminalitet i et eget kapittel i straffeloven, og isteden valgt en spredt plassering. Justisdepartementet la til grunn at det ikke bør vedtas særregler for handlinger som utføres ved hjelp av moderne teknologiske hjelpemidler når de allerede rammes av eksisterende straffebud.⁴⁴ Bestemmelsene om tyveri, utroskap og dokumentfalsk er eksempler på slike straffebud. Dette utgangspunktet videreføres og fastholdes i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009).⁴⁵ Justisdepartementet har derfor

---

⁴¹ NOU 2007: 2 s. 12.

⁴² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 19.

⁴³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 19.

⁴⁴ Ot.prp. nr. 35 (1986–1987) s. 13.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 20.

ikke funnet det riktig å foreslå en egen bestemmelse om dataskadeverk, fordi det sentrale ved skadeverk er selve ubrukeliggjøringen eller forringelsen handlingen medfører for eieren eller den berettigede.⁴⁶

I forslaget til ny straffelov spesiell del er det foreslått egne straffebud om enkelte handlinger som knytter seg til datakriminalitet, og som etter gjeldende regelverk kun i begrenset omfang er kriminalisert. Det gjelder kriminaliseringen av enkelte forberedelseshandlinger, deriblant forslaget til § 202 om identitetskrenkelser.

Justisdepartementet går i sitt forslag inn for et eget kapittel 21 om vern av informasjon og informasjonsutveksling.⁴⁷ Samlingen i et eget kapittel bidrar til å gjøre det lettere å se sammenhengen mellom beslektede bestemmelser. Kapittel 21 verner om flere interesser, men reglene har det til felles at alle verner om informasjon og kommunikasjon. Bestemmelsene er i all hovedsak en videreføring eller videreutvikling av gjeldende rett, med unntak av blant annet den nye bestemmelsen i § 202.

3.2.2 § 202 om identitetskrenkelser og spørsmålet om å strafflegge fiktiv identitet

Forslaget til § 202 har fått overskriften ”identitetskrenkelse”.⁴⁸ Uttrykt på en annen måte omfatter termen uberettiget bruk av uriktig identitet, men Justisdepartementet kjenner ikke til noen autonom forståelse av termen ”identitetskrenkelse”.⁴⁹ Internasjonalt benyttes termen ”identity theft” om tilsvarende handlinger.⁵⁰

Datakrimutvalget lot den ny bestemmelsen omfatte uberettiget bruk av både stjålet og fiktiv

---

⁴⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 62.

⁴⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 20.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 517.

⁴⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 42.

⁵⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 42.

identitet.⁵¹ Ved i tillegg å sette straff for fiktiv identitet unngår man å avgjøre hvor grensen skal gå mellom fiktiv og uriktig identitet. Avgjørelsen inntatt i Rt. 2003 s. 825 er illustrerende for problemstillingen. Saken gjaldt to personer som hadde lagt til rette for at e-post skulle feilsendes til dem. De tiltalte hadde opprettet domenet Kvearner.com, som var lett å forveksle med firmaet Kværners domenenavn, Kvaerner.com. Dette førte til at en e-post som inneholdt bedriftshemmeligheter ble sendt til feil mottaker. Høyesterett kom til at strl. § 405 a ikke rammer den som tilfeldigvis kommer over en bedriftshemmelighet. Derimot anså dommerne den foretatte handlingen som ”urimelig” i forhold til denne bestemmelsen, ettersom de to tiltalte hadde lagt til rette for feilsendingen. Handlingen ble regnet som et brudd på strl. § 405 a som rammer den som ”på urimelig måte” skaffer seg kunnskap om en bedriftshemmelighet. Retten avgjorde enstemmig at lagmannsrettens dom med hovedforhandling måtte oppheves og sendes tilbake til ny behandling i lagmannsretten.

For en datamaskin er det opplagt at Kvaerner og Kvearner er to forskjellige navn, og dermed vil Kvearner anses som en fiktiv, og ikke stjålet, identitet. Datakrimutvalgets utkast til ny bestemmelse gjaldt bruk av uriktig identitet overfor mennesker, og Justisdepartementet fastholdt denne avgrensningen i lovproposisjonen.⁵² I motsetning til datamaskiner, har mennesker lettere for å forveksle navn.⁵³ Justisdepartementet la til grunn i lovproposisjonen at om identiteten som benyttes er lett å forveksle med en annens, bør det ikke utgjøre noen forskjell for straffbarheten om de to identitetene ikke er helt identiske med hverandre.⁵⁴ For å klargjøre hva straffebudet omfatter, ble det foreslått at det i § 202 presiseres at straffansvaret også gjelder den som uberettiget opptrer med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet.⁵⁵

Justisdepartementet mente på sin side at dersom også bruk av fiktiv identitet skulle krimi-

---

⁵¹ NOU 2007: 2 s. 91.

⁵² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

⁵³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

⁵⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

⁵⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

naliseres, måtte dette la seg forene med prinsippene for kriminalisering.⁵⁶ Først og fremst bør bare handlinger som medfører skade eller fare for skade sanksjoneres med straff.⁵⁷ Dette skadefølgeprinsippet bygger på at individet i størst mulig grad bør gis handlefrihet, og bruken av straff bør begrenses til de forhold hvor det foreligger tungtveiende grunner for det. Selv der det foreligger skade eller fare for skade, bør ikke handlingen kriminaliseres dersom bruken av straff enten er uberettiget eller uhensiktsmessig, eller den samme atferdsstyringen kan oppnås ved hjelp av andre sanksjoner.⁵⁸ Anvendelse av andre sanksjoner følger av prinsippet om at straff ikke bør benyttes dersom en like god eller bedre effekt kan oppnås ved bruk av andre virkemidler.⁵⁹

Justisdepartementet anførte som argument for å utelate bruk av fiktiv identitet, at bruken i mindre grad er egnet til å medføre skade eller fare for skade, enn bruk av stjålet identitet.⁶⁰ Benyttes en fiktiv identitet til å oppnå uberettiget vinning eller påføre tap eller ulempe, er handlingen ikke i seg selv integritetskrenkende fordi den ikke rammer noen person som er innehaver av identiteten. Hensynet til sikkerhet ved elektronisk kommunikasjon, og hensynet til personvern taler for bruk av fiktiv identitet i ulike sammenhenger.

Datakrimutvalget begrunnet også inkluderingen av vilkåret fiktiv identitet med hensynet til sikker kommunikasjon⁶¹ og tilliten til nettbasert kommunikasjon.⁶² På et slikt grunnlag fant imidlertid ikke Justisdepartementet at det var behov for å kriminalisere bruk av fiktiv identitet.⁶³ Dermed går ikke forslaget i § 202 lenger enn å strafflegge tilfeller der identiteten lett kan forveksles med en annens identitet. Dersom det i fremtiden skulle vise seg at generell bruk av fiktiv identitet skaper større problemer for nettbasert kommunikasjon enn

---

⁵⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

⁵⁷ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 83.

⁵⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 83–84.

⁵⁹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 85.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

⁶¹ NOU 2007: 2 s. 168.

⁶² NOU 2007: 2 s. 50.

⁶³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

situasjonen bedømmes i dag, vil det være behov for en ny vurdering av spørsmålet om utformingen av straffebudet.

Straffebudet ble foreslått å gjelde uavhengig av om utnyttelsen av en annens identitet skjer ved bruk av teknologiske virkemidler, herunder elektronisk kommunikasjon eller på annen måte.⁶⁴ På annen måte vil være i banksranken eller per brev. Ved utformingen av bestemmelsen er det med andre ord lagt til grunn et prinsipp om teknologi- og innholdsnøytralitet.⁶⁵ Bestemmelsen er utformet på en nøytral måte i forhold til bruk av tidstypiske begreper og vil dermed fungere dynamisk over tid.

3.3 Straffbarhetsvilkårene etter § 202

3.3.1 "Uberettiget" – rettsstridsreservasjonen

Bruken av straffbarhetsvilkåret "uberettiget" i § 202 reiser spørsmålet om hvilke handlinger som omfattes av straffebudet, og hvilke som faller utenfor og dermed er lovlige. Formålet med å sette inn dette vilkåret i lovteksten er å begrense rekkevidden av bestemmelsen.

Selve termen "uberettiget" forutsetter eksistensen av kvalifikasjonsnormer, det vil si normer som bestemmer hva som hører til en nærmere angitt kategori.⁶⁶ En leksikalsk forståelse av termen kan være at den omfatter noe som er urettmessig, utilbørlig eller urimelig, men det leder ikke til en klarere forståelse.

En lignende term for at noe regnes for å være "uberettiget" er at noe er "ulovlig". Det fremgår av lovproposisjonen at reservasjonen "uberettiget" har et noe videre nedslagsfelt enn det som følger av betegnelsen "ulovlig".⁶⁷ "Uberettiget" viser til underliggende rettsforhold i henhold til lov eller forskrift. I tillegg omfattes for eksempel gjerninger som

---

⁶⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45–56.

⁶⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 20–21.

⁶⁶ *Jusleksikon* (1999) s. 162.

⁶⁷ Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 22.

strider mot privatrettslige avtaler eller instruksjer, eller som strider mot akseptert adferd innenfor et bestemt livsområde.⁶⁸ Justisdepartementet begrunner valget av termen med at det i § 202 er et særlig behov for å la straffansvaret gjelde for handlinger som er i strid med privatrettslige avtaler eller instruksjer.⁶⁹

Termen ”uberettiget” er et utslag av den mer generelle ulovfestede rettsstridsreservasjonen, som angir når en handling som omfattes av ordlyden i et straffebud likevel er straffri.⁷⁰ Etter tradisjonell terminologi kan slike handlinger være straffrie av to hovedgrunner, som begge omfattes av den ulovfestede rettsstridsreservasjonen.⁷¹ For det første omfatter reservasjonen tilfeller hvor handlingen ikke anses straffverdig. I forarbeidene er bruken av pseudonymer og kallenavn i forbindelse med pratekanaler på internett nevnt som et eksempel.⁷² Denne bruken er som oftest legitim, men det er summen av de nærmere tilleggsomstedighetene som er avgjørende for om handlingen anses for å være straffverdig.

For det andre omfattes tilfeller der handlingen anses straffverdig, men det ville stride mot andre og mer tungtveiende hensyn å pålegge handlingen med straff.⁷³ Et eksempel på dette er regelen i strl. 2005 § 19 om selvtekt. Etter bestemmelsen er en ellers straffbar handling lovlig, når rettighetshaveren handler for å gjenopprette en ulovlig endret tilstand under forhold som tilsier at man ikke kan vente på myndighetenes bistand. Andre straffrihetsgrunner er strl. 2005 § 18 om nødverge og § 17 om nødrett.

Bruken av vilkår som ”uberettiget” samsvarer med den lovtekniske utformingen av bestemmelser innenfor straffelovgivningen. Det betyr ikke av den grunn at benyttelsen av slike termer er uproblematisk. Terminologivalget fører til at bestemmelsen blir upresis. Når

---

⁶⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 22.

⁶⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 314.

⁷⁰ Eskeland (2006) s. 139.

⁷¹ Eskeland (2006) s. 139.

⁷² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

⁷³ Eskeland (2006) s. 139.

straffebudet selv ikke klart gir uttrykk for hvilke handlinger som er gjort straffbare, skaper det liten forutsigbarhet. At forutsigbarhet er spesielt viktig innenfor strafferetten kan utledes av det strafferettslige legalitetsprinsipp. Prinsippet oppstiller med andre ord et lovkrav og det samme følger av Grl. § 96. Lovkravet strekker seg ikke lenger enn at det innebærer at straff ikke kan idømmes med grunnlag i en ren interesseavveining eller med grunnlag i sedvane.⁷⁴ Domstolene må med andre ord forankre resultatet de har kommet til etter en tolkning av hvorvidt en handling er straffbar, i en lovtekst.

På den annen side vil den lovtekniske utformingen, medføre at ikke absolutt alle handlinger som kan tenkes å falle inn under bestemmelsen, ramses opp. Dette ville tatt mye plass og blitt svært omfattende. En slik oppramsing på forhånd ville snevret inn paragrafens virkefelt. Dermed ville man miste den fleksibiliteten i lovgivningen en dynamisk utvikling over tid krever, og man ville oftere måtte foreta endringer i lovgivningen. Derfor blir forarbeidene til lover en kilde til utfylling av lovteksten og vektlegges ved tolkingen av bestemmelsene. I engelske og amerikanske lovtekster er dette tradisjonelt løst på en annen måte, ved å innta en gjennomgående mer omstendelig lovtekst enn den norske.⁷⁵ Dette har en sammenheng med at man i hvert fall tidligere ikke ville tillegge forarbeidene vekt ved avgjørelsen av tolkningsspørsmål.⁷⁶ Rettsstridsreservasjoner skaper smidighet i lovgivningen og dette er en viktig begrunnelse for at lovgiver fortsatt benytter seg av dem.

3.3.2 To handlingsalternativer

3.3.2.1 "Setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis"

Forslaget til § 202 omfatter to handlingsalternativer, og ordlyden retter seg for det første mot den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis. Når gjerningspersonen "setter seg i besittelse", innebærer det etter en alminnelig forståelse at vedkomm-

---

⁷⁴ Eskeland (2006) s. 104.

⁷⁵ Eckhoff (2001) s. 73.

⁷⁶ Eckhoff (2001) s. 73.

ende har lagt forholdene til rette for å fysisk disponere over identitetsbeviset. Er man i besittelse av noe, vil det si at man har en gjenstand i sin varetekt samtidig som man har faktisk rådighet over den.⁷⁷ Eiendomsrett er ikke det samme som besittelse, man kan besitte en gjenstand uten å eie den.⁷⁸

Etter en alminnelig forståelse er et ”identitetsbevis” et dokument som kan bekrefte en persons identitet. Det følger av lovproposisjonen at termen identitetsbevis omfatter både papirbaserte og elektroniske dokumenter.⁷⁹ Eksempler på dette kan være pass, fødselsattest, førerkort, bankkort, e-signatur, visum og for foretak firmaattester.

3.3.2.2 ”Opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet”

En person som opptrer med en annens ”identitet” kan også straffes etter § 202. Etter en alminnelig forståelse av termen kan identitet bety summen av elementer som konstituerer et individ. Identitet er en sammensatt og kompleks term og lovteksten gir ingen føringer for hva som omfattes.⁸⁰ Når det gjaldt uriktig identitet ved elektronisk kommunikasjon, anførte Datakrimutvalget at termen identitet omfatter enhver opplysning som er ment å identifisere den som står bak meldingen. Det følger av lovproposisjonen at med identitet menes navn, fødselsnummer, organisasjonsnummer, e-postadresse, og andre opplysninger som alene eller sammen med annen informasjon, kan identifisere en fysisk eller juridisk person.⁸¹ I tillegg kan webadresser og innholdet på en nettside omfattes.⁸² Justisdepartementet legger opp til at det skal foretas en helhetsvurdering, der også sammenhengen opplysningene opptrer i vil ha betydning.⁸³ I vurderingen er det avgjørende om den fornærmede lar seg

---

⁷⁷ *Jusleksikon* (1999) s. 34.

⁷⁸ *Jusleksikon* (1999) s. 34.

⁷⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46 og 402.

⁸⁰ NOU 2009: 1 vedlegg 4 s. 285.

⁸¹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

⁸² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

⁸³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

identifisere ved hjelp av midlet som benyttes, eller om webadressen eller nettsiden lett kan forveksles med fornærmedes webadresse eller nettside.⁸⁴

Fra et personvernspunkt kan autentisering nevnes som et sentralt virkemiddel. Autentisering er enkelt sagt en prosess som tar sikte på å etablere tilstrekkelig sikkerhet for en påstand.⁸⁵ Påstanden kan for eksempel knytte seg til identitet, slik at eksempelvis en påstand om at man er over 18 år autentiseres ved å vise frem gyldig identifiseringsbevis.⁸⁶ Dermed opptrer autentiseringen som en form for bevis ved å etablere tilfredsstillende sikkerhet for en påstått identitet.

Et spørsmål som må besvares er hvem sin identitet som omfattes av § 202. Bestemmelsen taler om "en annens" identitet og det er nærliggende å begrense dette til å være en fysisk person, men det er også forutsatt at det kan være juridiske personer.⁸⁷ Beskytter straffebudet i også en uvitende tredjeperson? Ordlyden "en annens" identitet, omfatter etter en alminnelig forståelse alle andre bortsett fra en selv. At identiteten er en annens, er det nærliggende å forstå som at det er eieren av identiteten det siktes til.

Etter Justisdepartementets mening er det ikke tilstrekkelig grunn til å la bestemmelsen omfatte beskyttelsen av en tredjepersons integritet, i de tilfeller der gjerningspersonen får samtykke fra rette eier til å opptre med den uriktige identiteten for å villedde en annen.⁸⁸ Innsettelsen av rettsstridsreservasjonen "uberettiget" ble gjort for å gjøre det klart at straffebudet ikke beskytter tredjepersons integritet i disse tilfellene.⁸⁹ I denne situasjonen er benyttelsen av en annens identitet berettiget fordi det foreligger et samtykke. Det er nærliggende å anta at i praksis er det største problemet bruk av en annens identitet uten å ha

---

⁸⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

⁸⁵ NOU 2009: 1 vedlegg 4 s. 282.

⁸⁶ NOU 2009: 1 vedlegg 4 s. 282.

⁸⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

⁸⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

⁸⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

mottatt samtykke. Dersom bestemmelsen skal utvides til ikke bare å omfatte integriteten til eieren av identiteten, men også den som blir villedet, vil det innebære å tøyne grensene for bruk av straff. Tilfellene kan etter omstendighetene rammes av andre straffebud, som for eksempel bestemmelsene i strl. § 270 om bedrageri og § 272 om forsikringsbedrageri.

Det kan være grunn til å stille spørsmålstegn ved hvorvidt ”uberettiget” knytter seg til både handlingsalternativ nr. 1 og nr. 2, når det er et komma mellom alternativene. Men etter Justisdepartementets syn i lovproposisjonen er ”uberettiget” ment å knytte seg til begge handlingsalternativene og det taler for å legge en slik forståelse til grunn ved tolkingen av bestemmelsen.⁹⁰

Gjerningsbeskrivelsen ”den som opptrer med en annens identitet eller identitet som er lett å forveksle med en annens identitet”, omfatter bruk av en annens navn og fødselsnummer for å utnytte betalingsbelagte tjenester, bestille varer, ta ut penger eller for å oppnå kontakt med andre.⁹¹ Handlingene er også eksempler på identitetskrenkelser uten bruk av elektronisk kommunikasjon.⁹² Lovforslaget forutsetter at det er et menneske som blir villedet, i motsetning til en maskin.⁹³ Bruk av uriktig identitet når det kommuniseres med maskiner rammes blant annet av forslaget til § 201 om uberettiget befatning med tilgangsdata og dataprogram og § 204 om datainnbrudd.⁹⁴

Valg av ordlyd er også ment å klargjøre at viktig personvernforennde teknologi, som tas i bruk for å bidra til ulik grad av anonymitet på internett, ikke omfattes av straffebudet.⁹⁵ Som eksempel på slik teknologi er bruk av ”personvernøkende teknologi”, på engelsk

---

⁹⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

⁹¹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

⁹² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

⁹³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

⁹⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

⁹⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

Privacy Enhancing Technologies, forkortet PETs.⁹⁶ Kjernen i denne termen er å begrense muligheten for å identifisere den opplysningene gjelder.⁹⁷ Termen bygger på utgangspunktet om at personvern hensyn kun gjør seg gjeldende dersom transaksjoner eller opplysninger kan knyttes til den personen det gjelder.⁹⁸ Tilsvarende følger av personopplysningsloven § 3(1)(a)–(b) om lovens saklige virkeområde, sammenholdt med definisjonen av personopplysning i § 2(1)(1). Loven gjelder i den grad det behandles opplysninger om en identifiserbar person.

3.3.3 Subjektiv skyld og straffbarhetsvilkårene etter bokstav a og b

Kravet om skyld innebærer at bare personer som handler tilstrekkelig straffverdig rammes av straffebudet. Og skylden må foreligge i handlingsøyeblikket.⁹⁹ Kjernen i straffbarhetsvilkåret er om gjerningspersonen visste eller burde vite at den adferd han valgte var ulovlig.¹⁰⁰ I straffeloven 2005 kapittel 3 om grunnvilkår for straffansvar er det gitt en bestemmelse om skyldkrav i § 21, og § 22 går nærmere inn på hva som omfattes av skyldkravet forsett. Det følger av § 202 sammenholdt med §§ 21 og 22 at den subjektive skyld som kreves er forsett.

§ 21 fastlegger at straffeloven 2005 bare rammer forsettlig lovbrudd med mindre annet er bestemt. Dermed hindres at det oppstår uklarhet med hensyn til hvilket skyldkrav som gjelder dersom straffebudet ikke selv angir det og løsning samsvarer godt med lovprinsippet.¹⁰¹ Bestemmelsen gjelder også innen særlovgivningen og det må fastsettes særskilt i den enkelte lov om uaktsomhet, eventuelt grov uaktsomhet, skal være straffbar.¹⁰² En slik generell bestemmelse om skyldform får særlig betydning ved fremtidig utforming av nye

---

⁹⁶ NOU 2009: 1 vedlegg 4 s. 276.

⁹⁷ NOU 2009: 1 vedlegg 4 s. 277.

⁹⁸ NOU 2009: 1 vedlegg 4 s. 276.

⁹⁹ Eskeland (2006) s. 263.

¹⁰⁰ Eskeland (2006) s. 265.

¹⁰¹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 113.

¹⁰² Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 113.

straffebud. Da må lovgiver ta stilling til om det skal gjøres unntak fra hovedregelen.

Det er ikke inntatt et unntak i forslaget til § 202, og bestemmelsen følger hovedregelen om forsettlig lovbrudd i strl. 2005 § 21. I forarbeidene til § 202 ble det drøftet om også skyldformen grov uaktsomhet skulle inntas i de ulike straffebudene i kapittel 21 om vern av informasjon og informasjonsutveksling. Justisdepartementet ga i forarbeidene til straffelovens alminnelige del uttrykk for det grunnsynspunkt at man skal være varsom med bruken av straff.¹⁰³ Ved vurderingen av den enkelte bestemmelse i kapittel 21 i straffelovens spesielle del, ble det lagt vekt på det samme utgangspunktet om varsomhet.¹⁰⁴ Videre gikk ikke Justisdepartementet inn for å kriminalisere grovt uaktsom overtredelse, med mindre det ble ansett nødvendig for at det bestemte straffebudet skal virke tilstrekkelig effektivt.¹⁰⁵

Forsettet må omfatte alle elementene i gjerningsbeskrivelsen, og forsett foreligger for eksempel når gjerningspersonen holder det for sikkert eller overveiende sannsynlig at identiteten lett kan forveksles med en annen.¹⁰⁶ § 202 begrenses til å omfatte tilfeller der gjerningsmannen har hatt forsett om å oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen (bokstav a), eller påføre en annen tap eller ulempe (bokstav b). Departementet fant ikke grunn til at forsettet i tillegg skulle dekke bruk av uriktig identitet for å oppnå kontakt med barn under 16 år, med det formål å oppnå seksuell omgang. Reservasjonen har sammenheng med at det i 2007 ble tilført en bestemmelse om ”grooming” i strl. § 201a. På den annen side ville det blitt problematisk å påvise forsett hos gjerningspersonen, fordi det mest praktiske ofte er at vedkommende bruker en fiktiv identitet uten forsett om at identiteten skal være lett å forveksle med noen annens identitet.

Det er ikke lagt opp til som et vilkår for straff at identitetskrenkelsen rent faktisk har hatt en

---

¹⁰³ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 113.

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 23.

¹⁰⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 23.

¹⁰⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

virkning som nevnt i bestemmelsen.¹⁰⁷ Etter Justisdepartementets mening er det avgjørende om formålet om å oppnå en uberettiget vinning eller påføre en annen tap eller fare for tap, omfattes av gjerningspersonens forsett.¹⁰⁸ Denne oppfatningen stemmer overens med formålet om ikke å kriminalisere mer enn nødvendig, og målsettingen om en brukervennlig og informativ straffelov.¹⁰⁹

Det er et vilkår etter § 202 bokstav a at det er tale om en ”uberettiget vinning”. Termen uberettiget begrenser alternativets omfang og signaliserer at det kan være tilfeller som omfattes av ordlyden uten at de er straffbare. Vinning omfatter etter en alminnelig forståelse det å vinne eller tjene noe, en avkastning eller gevinst. Det følger av forarbeidene at vinningen ikke nødvendigvis må være av økonomisk art, selv om dette ofte er det mest vanlige.¹¹⁰ Det er tilstrekkelig at gjerningspersonen oppnår en fordel og forarbeidene nevner som et eksempel at det gis adgang til et møte vedkommende ellers ikke ville fått adgang til.¹¹¹

Ser man vilkårene etter § 202 bokstav b om å påføre ”tap eller ulempe” i sammenheng, omfatter ”tap” et økonomisk tap. En ulempe kan etter en alminnelig forståelse være en hindring eller vanskelighet. Har gjerningspersonen satt seg i besittelse av fornærmedes førerkort for selv å benytte seg av dette når han kjører bil, påfører gjerningspersonen fornærmede en ulempe. Fornærmede kan ikke lovlig kjøre bil selv og må gå til anskaffelse av nytt førerkort, noe som også kan gi et økonomisk tap. Alternativet ”ulempe” omfatter etter forarbeidene krenkelse av en annens fred, hvor handlingen for eksempel kan skade fornærmedes gode navn og rykte.¹¹² Videre er det ikke tilstrekkelig at noen opplever et ubehag ved handlingen eller på annen måte er negativt berørt – terskelen må ligge høy-

---

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

¹⁰⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

¹⁰⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 45.

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

¹¹¹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

¹¹² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

ere.¹¹³ Den nærmere grensedragningen overlates til domstolene.

Dersom en person sender ut e-post, tekstmeldinger, post eller lignende som utgir seg for å komme fra en annen enn avsender, kan forholdet rammes av § 202 dersom forsettet omfatter bokstav a eller b. Det følger av ordlyden at handlingen kan være økonomisk motivert eller ha andre grunner. En sak som var oppe i media i februar 2009 gjaldt to forskere som hadde sendt inn en kronikk til en avis under en annens navn og bilde.¹¹⁴ Kronikken var sendt fra en e-postadresse under fornærmedes navn opprettet for anledningen, og identiteten ble bekreftet flere ganger i korrespondanse med avisen. Med grunnlag i disse handlingene kan det sies at de to brøt selve grunnelementet i forslaget til § 202, som nettopp er å ”stjele” en annens identitet. Det antydes at det i denne saken lå et hevnmotiv bak handlingen, og dersom det var tilfellet at hensikten var å ramme fornærmedes gode navn og rykte, ville lovforslaget kunne ramme de ansvarlige bak kronikken.¹¹⁵ Forskerne uttalte at de ønsket å skape debatt med kronikken.¹¹⁶ Etter lovforslaget kan dette betraktes som å oppnå en uberettiget vinning, hvor vinningen omfatter ønsket om å skape en debatt.

Det følger av forarbeidene at formuleringen av lovforslaget tilsier at identitetskrenkelse i form av ”phishing” klart omfattes av § 202.¹¹⁷ Phishing er en form for svindel på internett hvor for eksempel en nettside utformes slik at det visuelle inntrykket gjør at den lett kan forveksles med den virkelige nettsiden til for eksempel en bank.¹¹⁸ Besøkende på nettsiden forledes til å oppgi kredittopplysninger til det som fremstår som deres egen bank. Kredittopplysningene benyttes i etterkant til å tappe kontoen deres for penger eller i forbindelse med annen kriminalitet. I forarbeidene gir Justisdepartementet uttrykk for at lovforslaget

---

¹¹³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

¹¹⁴ Kristensen (2009).

¹¹⁵ Kristensen (2009).

¹¹⁶ Kristensen (2009).

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

¹¹⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

kan bidra til å demme opp for tendensen til økt aktivitet av denne typen i Norge.¹¹⁹

Dersom gjerningspersonen benytter en annens identitet uten at han har forsett om uberettiget vinning, eller holder det for sikkert eller overveiende sannsynlig at noen vil påføres tap eller ulempe, kan han ikke straffes for identitetskrenkelse. Etter § 202 stilles det heller ikke krav til vinnings hensikt eller skadehensikt.

3.4 Vurdering av den utformingen lovbestemmelsen har fått

Som beskrevet har § 202 to følgealternativer. Alternativene har fått en noe ulik utforming når det gjelder inntakelsen av rettsstridsreservasjonen ”uberettiget”. Bokstav a er utformet slik at ”uberettiget” knytter seg spesifikt til ”vinning”, mens termen er utelatt i bokstav b. Det forutsettes i lovproposisjonen at følgealternativene her som ellers må leses i lys av den alminnelige rettsstridsreservasjonen.¹²⁰ På den annen side burde det, for at Justisdepartementets lovtolking skal ha tilstrekkelig klar forankring i lovteksten, stått ”uberettiget” i begynnelsen av alternativ b.

Videre inneholder lovforslaget flere termer med behov for en nærmere redegjørelse. Et nærliggende spørsmål er hvorfor ikke lover gjøres mer presise.¹²¹ Mye blir selvsagt gjort og det ligger et stort stykke arbeid bak lovgivningen. Lovtekster er generelt mer tungleste enn andre typer tekster og det skyldes i stor grad forsøk på å tydeliggjøre hva som er ment.¹²² På straffelovgivningens område er det med hensyn til det strafferettslige legalitetsprinsipp særlig viktig med en tydelig lovtekst. I tillegg er det spesielt viktig med en tydelig lovtekst hvor det er en lov som det er ønskelig at andre enn dem med lett tilgang til forarbeidene, skal kunne lese og forstå. Hensynet til reglenes preventive virkning og forutsigbarhet for befolkningen taler for en klar lovtekst.

---

¹¹⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

¹²⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

¹²¹ Eckhoff (2001) s. 62.

¹²² Eckhoff (2001) s. 62.

Uansett hvor utførlig og nøyaktig man forsøker å uttrykke seg, er det ikke mulig å skjære bort alle tvilsspørsmål. Situasjonen vil ofte være den at ingen har reflektert over spørsmålet før det oppstår i praksis. Det hender også at lovgiver er klar over spørsmålet, men skyver det fra seg, fordi det er tvilsomt hvordan det bør løses, det foreligger uenighet om saken, eller man synes det er en bedre løsning å la svaret være opp til domstolene.¹²³

3.5 Straffansvarets utstrekning

3.5.1 Bestemmelsens sentrum og periferi

Det moderne rettssystemet preges av et omfattende regelverk hvor det pålegges straff for uønskede handlinger. Utviklingen i samfunnets mangfold og kompleksitet medfører at stadig nye handlinger strafflegges. I tillegg har lovgiver strukket straffansvaret lenger ut i det som kan kalles lovbruddets periferi.¹²⁴ Termen innbefatter medvirkning, forsøk og forberedelse til en straffbar handling. Snakker man om straffebudets periferi, forutsetter dette en klargjøring av hva som er bestemmelsens sentrum. Betegnelsen ”fullført hoved-handling” kan brukes i denne sammenheng og avgrenser sentrum i den straffbare handlingen på to måter.¹²⁵ For det første omfatter ”hovedhandling” en avgrensning mot mer perifer deltakelse i overtredelsen av straffebudet, og for det andre innebærer ”fullført” en avgrensning mot virksomhet som ikke har kommet så langt som en ferdig utført handling.¹²⁶ En straffebestemmelse har grenser for når en handling faller utenfor eller innenfor gjerningsbeskrivelsen. Straffebestemmelsens yttergrense lar seg sjelden angi eksakt, men det følger visse retningslinjer av rettspraksis og juridisk teori for når grensen for straffansvaret er overskredet.

---

¹²³ Eckhoff (2001) s. 63–64.

¹²⁴ Husabø (1999) s. 1.

¹²⁵ Husabø (1999) s. 6.

¹²⁶ Husabø (1999) s. 6.

3.5.2 Straffbar medvirkning

Problemstillingen i forhold til medvirkning er hvor langt ansvaret etter § 202 går utover kretsen av personer med tilknytning til lovbruddet.¹²⁷ I motsetning til gjeldende rett er det i strl. 2005 § 15 en egen bestemmelse om medvirkning. Denne fastsetter at et straffebud også rammer medvirkning til at straffebudet brytes, når annet ikke er bestemt. Forslaget til den generelle medvirkningsbestemmelsen er begrunnet med at kriminaliseringen av en handling normalt også gjør det riktig og berettiget å ramme den som fysisk eller psykisk medvirker.¹²⁸ Samtidig bidrar utformingen av bestemmelsen til å oppfylle et av hovedsiktemålene bak den nye straffeloven, nemlig å gjøre loven så enkel og opplysende som mulig.¹²⁹ Det følger av forarbeidene at forslaget ikke innebærer noen endring i hvilken adferd som representerer medvirkning, dette må fortsatt avgjøres konkret i forhold til det enkelte straffebudet.¹³⁰ § 15 innebærer derfor at den som medvirker til handling som nevnt i § 202, kan straffes for dette.

Tillegget om medvirkning gjør at straffebudet rammer flere handlinger enn det ellers ville ha gjort. Det skal vanligvis mindre til for at en person har medvirket til en handling, enn for at han har begått selve handlingen.¹³¹ I strafferettslig teori sondres det ofte mellom medvirkning og hovedhandling, og medvirker og hovedmann.¹³² Dersom det ikke hadde vært et slikt skille, ville en bestemmelse om medvirkning mistet sitt selvstendige meningsinnhold og vært unødvendig.¹³³ Termen medvirkning kan etter en alminnelig forståelse bety å ”virke med” en annen som har en mer sentral funksjon og forutsetter dermed to eller flere deltakere.¹³⁴ Et sentralt rettsspørsmål i medvirkningslæren er hvor den ytre grensen for

---

¹²⁷ Husabø (1999) s. 1.

¹²⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 21.

¹²⁹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 21.

¹³⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 21.

¹³¹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 95.

¹³² Husabø (1999) s. 7.

¹³³ Husabø (1999) s. 7.

¹³⁴ Husabø (1999) s. 8.

medvirkningsansvaret går. Altså grensen mellom medvirkning og handlemåter som ikke kan regnes som straffbar deltakelse etter straffebudet.¹³⁵ Svaret beror som utgangspunkt på en tolking av straffebudet selv.¹³⁶ Det er et grunnvilkår for straffbar medvirkning at bistanden gis før eller under utføringen av hovedhandlingen.¹³⁷ Etter gjeldende rett er det et vilkår at medvirkeren har vært delaktig i utføringen av den straffbare handlingen, enten i form av fysisk medvirkning eller psykisk medvirkning som har styrket hovedmannens forsett.¹³⁸ Passiv medvirkning kan også tenkes.¹³⁹ Det følger av forarbeidene at det hverken kreves årsakssammenheng mellom medvirkningen og hovedmannens handling, eller at bistanden letter utføringen av hovedhandlingen.¹⁴⁰ En viss form for tilknytning mellom hovedhandlingen og medvirkningen kreves. Foreligger fysisk medvirkning, er det et vilkår for straff at bistanden faktisk virker med i utføringen av hovedhandlingen.¹⁴¹ Et praktisk eksempel kan være å opptre som sjåfør for hovedmannen når han tar runden med å innhente post fra andres postkasser eller han låner bort datamaskinen sin for at hovedmannen skal kunne opprette mobilabonnement i en annens navn.

For psykisk medvirkning kreves det derimot at hovedmannen påvirkes og forsettet hans styrkes idet han blir mer innstilt på å utføre lovbruddet.¹⁴² Dersom det ikke skjer, foreligger i høyden forsøk på medvirkning. Psykisk medvirkning foreligger når vedkommende for eksempel oppfordrer til at noen skal opptre med en annens identitet eller sette seg i besittelse av en annens identitetsbevis. Det kan også være medvirkning å gi rådgivning eller informasjon om hvorledes man kan utføre en identitetskrenkelse. Medvirkning til en unnlatelse kan også straffes etter den generelle bestemmelsen i § 15, og det vil normalt bli

---

¹³⁵ Husabø (1999) s. 11.

¹³⁶ Husabø (1999) s. 11.

¹³⁷ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 410.

¹³⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 96.

¹³⁹ Husabø (1999) s. 58.

¹⁴⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 411.

¹⁴¹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 411.

¹⁴² Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 411.

tale om psykisk medvirkning.¹⁴³

Den generelle rettsstridsreservasjonen får også anvendelse på medvirkning, i det at mange medvirkningshandlinger har et dagligdags preg og isolert sett ikke er straffverdige.¹⁴⁴

Skyldkravet har også en betydning ved avgrensningen av straffansvaret, og det følger av dekningsprinsippet at skylden må dekke hele det objektive gjerningsinnholdet.¹⁴⁵ Det kreves forsett etter § 202, og ettersom det ikke fremkommer noe annet gjelder den samme graden av skyld for alle deltakere.

3.5.3 Straffbart forsøk

Om forslaget til § 202 rammer forsøk, er samtidig et spørsmål om hvor langt straffansvaret bør strekke seg utover kjernen i den straffbare handlingen. Det følger av strl. 2005 § 16(1) at den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd, som kan medføre fengsel i 1 år eller mer, kan straffes for forsøk dersom de videre vilkår er oppfylt. Forslaget til § 202 har høyere strafferamme enn dette, og det er derfor mulig å bli straffet for forsøk. Dømmes gjerningspersonen for forsøk, følger det av strl. 2005 § 80 alternativ b at straffen kan settes under minstestrafen i straffebudet eller til en mildere straffart. Bestemmelsene i straffeloven 2005 innebærer ingen realitetsendring i forhold til gjeldende straffelov. Hovedregelen er fortsatt at forsøk på forbrytelse straffes, men mildere enn den fullbyrdede forbrytelse, se strl. §§ 49 og 50. Forsøk på forseelser er derimot ikke straffbart etter gjeldende rett, mens det i strl. 2005 er bestemmelsens strafferamme som er avgjørende for straffbarheten av forsøk.

Det fremgår av strl. 2005 § 16(1) at to grunnvilkår må være oppfylt for at gjerningspersonen skal kunne dømmes for forsøk. Lovbryteren må ha fullbyrdelesforsett og foreta noe som er ment å lede direkte til utføringen av lovbruddet. Fullbyrdelesforsettet begrunner

---

¹⁴³ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 411.

¹⁴⁴ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 411.

¹⁴⁵ Husabø (1999) s. 12.

bruken av straff for forsøk.¹⁴⁶ Forsøk kjennetegnes ved at det gjenstår noe å gjøre før de objektive vilkårene er oppfylt, derimot må de subjektive vilkårene – kravene til skyld og tilregnelighet – være oppfylt.¹⁴⁷ Forsettet knytter seg til det lovbrøyteren hadde tenkt å gjøre da forsøkshandlingen ble begått, det kreves ikke hensikt og det følger av skyldkravet i § 202 at forsett er tilstrekkelig.¹⁴⁸

Det andre grunnvilkåret – kravet om at fullbyrdelsesforsettet har blitt synliggjort gjennom en objektivt konstaterbar handling – er det som oftest volder tvil i praksis.¹⁴⁹ Formuleringen ”lede direkte til utføringen”, taler for at de forbryterske tanker alene ikke utgjør et tilstrekkelig grunnlag for kriminalisering. Lovbrøyteren må ha foretatt noe som står i tilstrekkelig nær sammenheng med utføringen av lovbruddet. Det følger av forarbeidene at lovbrøyteren må ha kommet så nær gjennomføringen av lovbruddet at det er rimelig og naturlig å si at grensen er overtrådt.¹⁵⁰ Dersom sammenhengen ikke er nær nok, må forholdet bedømmes som forberedelse og ikke forsøk. Den nærmere grensedragningen følger av rettspraksis og juridisk teori. Det følger av dommen inntatt i Rt. 1979 s. 1265 at lovbrøyteren må ha tatt skritt som viser at han går i gang med realiseringen av fullbyrdelsesforsettet.¹⁵¹ I juridisk teori oppsummeres rettstilstanden med at det beror på en konkret vurdering både i relasjon til gjeldende straffebud, faktum i saken og gjerningsmannens forsett om videre gjennomføring.¹⁵² Sentrale objektive momenter er hva gjerningsmannen til nå har gjort, hvor mye som gjenstår og hvor lang tid det ville ha gått før lovbruddet ble fullbyrdet.¹⁵³ Har vedkommende kjørt rundt i nabolaget for å se seg om etter passende postkasser han kan ta post fra, for på den måten å skaffe seg besittelse over en annens bankkort, er han fortsatt på forberedelsesstadiet. Går han så til postkassen etter at postbudet har vært der og

---

¹⁴⁶ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 414.

¹⁴⁷ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 97.

¹⁴⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 414.

¹⁴⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 414.

¹⁵⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 414.

¹⁵¹ Rt. 1979 s. 1265 på s. 1266.

¹⁵² Husabø (1999) s. 281.

¹⁵³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 415.

tar opp posten for å se om det er brev fra banken med bankkort i, men ikke finner noe, kan han i høyden dømmes for forsøk på identitetskrenkelse. Det forutsettes at også de subjektive vilkårene er oppfylt.

Forberedelser til straffbare handlinger er som utgangspunkt straffritt etter gjeldende rett, men en identitetskrenkelse kan ofte være en forberedelseshandling til annen kriminalitet.¹⁵⁴ I realiteten betyr dette at forberedelse til for eksempel bedrageri likevel kan være straffbart dersom vilkårene etter § 202 er oppfylt.

3.6 Strafferammen

3.6.1 Begrunnelse og valg av straff

Straff kan bidra til å opparbeide og drive frem gode holdninger generelt i samfunnet. Et mål kan være å oppnå en allmennpreventiv effekt slik at frykten for selv å bli tatt, øker med kunnskapen om at andre blir tatt. Datakrimutvalget foreslo i sitt lovutkast at straffen for ”vanlig” overtredelse av bestemmelsen om misbruk av identitet, skulle settes til bøter eller fengsel inntil 3 år.¹⁵⁵ For grov overtredelse lød forslaget på fengsel inntil 6 år, mens liten overtredelse ble foreslått straffet med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.¹⁵⁶ Hvilke momenter det skulle legges vekt på ved avgjørelsen ble foreslått inntatt i egne bestemmelser.¹⁵⁷ Bakgrunnen for denne tredelingen er opphevelsen av skillet mellom forbrytelser og forseelser i straffeloven 2005.¹⁵⁸

Justisdepartementet foreslo derimot at straffen for identitetskrenkelse skulle settes til bot eller fengsel inntil 2 år og begrunnet dette med at de straffbare forholdene ofte innebærer

---

¹⁵⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

¹⁵⁵ NOU 2007: 2 s. 167.

¹⁵⁶ NOU 2007: 2 s. 167.

¹⁵⁷ NOU 2007: 2 s. 171.

¹⁵⁸ NOU 2007: 2 s. 126.

en forberedelseshandling på stadiet før forsøk.¹⁵⁹ Videre bør forberedelseshandlinger generelt straffes mildere enn forsøk på en straffbar handling, og dette begrunner en lavere strafferamme.¹⁶⁰ Et annet moment som fremheves er at bestemmelsen vil kunne anvendes i konkurrans med andre straffebestemmelser, og strafferammen vil på den måten gå utover strafferammen for lovovertrædelsen.¹⁶¹ Derfor har departementet funnet det passende med fengsel inntil 2 år, sammenholdt med fengselsstraff på inntil 5 måneder for overtrædelse av strl. § 372(2). Strl. § 372(2) og (3) videreføres i forslaget til strl. 2005 § 366 om misbruk av identifikasjonsbevis og straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Justisdepartementet foreslo ikke en egen bestemmelse om grov identitetskrenkelse slik føringene fra Datakrimutvalget la opp til. Dette ble begrunnet med at handlingen etter § 202 ofte vil være en forberedelseshandling, og strafferammen for den ordinære overtrædelsen vil være tilstrekkelig høy til å omfatte også de mer grove overtrædelsene.¹⁶² Behovet for en bestemmelse om mindre identitetskrenkelse ble ikke ansett nødvendig når forslaget til strafferamme strekker seg fra bot til fengsel, hvor bot er den mest nærliggende reaksjon i de mindre alvorlige tilfellene.¹⁶³

3.6.2 Konkurrans

Konkurrans innebærer sammentreff av flere straffbare handlinger eller brudd på flere straffebud i samme handling, og får betydning for straffeutmålingen. Strl. § 62 fastslår at det skal idømmes en felles straff for alle handlingene, tilsvarende følger av strl. 2005 § 79. Det følger av forarbeidene at § 202 ikke er til hinder for at gjerningspersonen også dømmes for medvirkning til eller forsøk på bedrageri, dersom vilkårene for straffbarhet ellers er

---

¹⁵⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

¹⁶⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 25.

¹⁶¹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 24.

¹⁶² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

¹⁶³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

tilstede.¹⁶⁴ Det skyldes at straffebudene beskytter ulike interesser og dekker ikke de samme sidene av handlingsforløpet.

Det forutsettes i lovproposisjonen at dersom en handling rammes av strl. 2005 § 366 om misbruk av identifikasjonsbevis og samtidig kan anses som medvirkning til overtredelse av § 202, skal den rammes av sistnevnte.¹⁶⁵ Bestemmelsene anvendes med andre ord ikke i konkurrens. Straffebudene rammer den samme siden av handlingen, og hensynet til at gjerningspersonen ikke skal dømmes mer enn en gang for et straffbart forhold, taler for at han dømmes etter kun én av bestemmelsene.¹⁶⁶ Strafferammen i de to bestemmelsene begrunner subsumsjonen under § 202, fordi straffebudet oppstiller en høyere strafferamme enn § 366. I dette tilfellet vil domfellelse etter den strengeste bestemmelsen gi et dekkende uttrykk for det som gjør handlingen straffverdig.¹⁶⁷ Den strengeste bestemmelsen konsumerer den mildere bestemmelsen.¹⁶⁸

---

¹⁶⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

¹⁶⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

¹⁶⁶ Eskeland (2006) s. 229.

¹⁶⁷ Eskeland (2006) s. 230.

¹⁶⁸ Eskeland (2006) s. 230.

4 Hvitvaskingsloven – betydningen av ”kjenn din kunde”-prinsippet for å begrense identitetstyveri

4.1 Gjennomføringen av EUs tredje hvitvaskingsdirektiv¹⁶⁹ og FNs terrorfinansieringskonvensjon 9. desember 1999

Den stadig enklere adgangen til overføring av penger, både innenlands og utover landegrensene, stiller økte krav til effektive tiltak mot hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme. Lovforslaget i Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) til ny hvitvaskingslov sanksjonert 6. mars 2009, med ikrafttredelse 15. april 2009, erstatter hvitvaskingsloven 20. juni 2003 nr. 41. Bakgrunnen for lovarbeidet er de rammene EØS-forpliktelsene setter for gjennomføringen av EUs tredje hvitvaskingsdirektiv om tiltak for å hindre at det finansielle system brukes til hvitvasking og finansiering av terrorisme.¹⁷⁰ Direktivet er inntatt i EØS-avtalen og ble godkjent av Stortinget ved St.prp. nr. 6 (2006–2007).¹⁷¹ Forpliktelsene etter hvitvaskingsdirektivet representerer minstekrav til gjennomføring i nasjonallovgivning.¹⁷²

Hvitvaskingsdirektivet tar utgangspunkt i det såkalte ”kjenn din kunde”-prinsippet, som innebærer krav om identitetskontroll.¹⁷³ Prinsippet innebærer at uidentifiserte og ulegitimerte kunder ikke skal tillates å sette inn eller ta ut unormalt store pengesummer.¹⁷⁴ Internasjonalt anses prinsippet for å være ett av de viktigste virkemidler for å hindre at det finansielle system misbrukes til hvitvasking eller terrorfinansiering.¹⁷⁵ For å kunne oppdage transaksjoner som kan innebære hvitvasking eller terrorfinansiering, er det av vesentlig

---

¹⁶⁹ Direktiv 2005/60 EF.

¹⁷⁰ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 9.

¹⁷¹ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 12.

¹⁷² Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 11.

¹⁷³ Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 15.

¹⁷⁴ Høgberg (2008) s. 43.

¹⁷⁵ Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 15.

betydning at de aktuelle institusjoner og personer kjenner sine kunder.¹⁷⁶ Av spesiell interesse i denne sammenheng er direktivets krav om at institusjoner og personer skal identifisere kunder og bekrefte kundens identitet.¹⁷⁷ Dette kravet er gjennomført i norsk rett med bestemmelsene i den nye hvitvaskingsloven.¹⁷⁸

Under vurderingen i lovutvalget er det i tillegg til det tredje hvitvaskingsdirektivet tatt hensyn til andre internasjonale forpliktelser og anbefalinger, herunder anbefalinger fra Financial Action Task Force on Money Laundering (heretter FATF).¹⁷⁹ FATF er et ad-hoc forum opprettet av G-7 i 1989 for bekjempelse av hvitvasking av penger, og Norge sluttet seg til FATF i 1991 sammen med samtlige OECD-stater.¹⁸⁰ Hvitvaskingsdirektivet bygger i stor grad på anbefalingene fra FATF.¹⁸¹

Norge har også påtatt seg forpliktelser etter FNs terrorfinansieringskonvensjon, og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 ble gjennomført i norsk rett ved endringslov 28. juni 2002 nr. 54.¹⁸² Terrorfinansieringskonvensjonen tar sikte på å bekjempe finansieringen av terrorhandlinger, og partene skal blant annet treffe tiltak for å identifisere og beslaglegge midler som det antas å være avsatt for slike handlinger.¹⁸³ Et av hovedpunktene i resolusjon 1373, som ble vedtatt etter terrorangrepene i USA 11. september 2001, er å forebygge og bekjempe finansiering av terrorhandlinger.¹⁸⁴ Myndighetene skal også motvirke terroristgruppers bevegelser ved effektiv grensekontroll, kontroll i forbindelse med utstedelse av identitetskort og reisedokumenter, og ved tiltak for å motvirke forfalskning og ulovlig bruk

---

¹⁷⁶ Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 15.

¹⁷⁷ Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 15.

¹⁷⁸ Besl. O. nr. 56 (2008–2009) s. 2.

¹⁷⁹ NOU 2007: 10 s. 10.

¹⁸⁰ NOU 2007: 10 s. 11.

¹⁸¹ NOU 2007: 10 s. 11.

¹⁸² NOU 2007: 10 s. 12.

¹⁸³ Ot.prp. nr. 61 (2001–2002) s. 15.

¹⁸⁴ Ot.prp. nr. 61 (2001–2002) s. 16.

av identitetskort og reisedokumenter.¹⁸⁵ Et tiltak kan være å forhindre identitetstyveri ved å pålegge handlingen med straff, for på den måten å gjøre oppfyllelsen av konvensjonsforpliktelsen effektiv. Hensynet til effektiv bekjempelse av økonomisk kriminalitet taler for denne løsningen. Bestemmelsen i strl. 2005 § 202 om identitetskrenkelse kan få en preventiv virkning i forhold til det å benytte seg av en annens identitet, noe som ofte blir gjort i forbindelse med utførelsen av terrorhandlinger.

4.2 Nærmere om hvitvaskingsloven og betydningen av "kjenn din kunde"-prinsippet

Hvitvaskingsloven § 1 inneholder lovens formålsbestemmelse. Formålet er å forebygge og avdekke transaksjoner som har tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller terrorhandlinger. Det følger av § 3 at loven gjelder for rapporteringspliktige. Disse er ramset opp i § 4 og omfatter blant annet finansinstitusjoner, banker, verdipapirforetak og enkelte fysiske personer i utøvelsen av deres yrke som revisor, regnskapsfører, eiendomsmeglere og advokater.

Hvitvaskingsloven inneholder bestemmelser som er egnet til å motvirke misbruk av andres identitet, og loven gir på den måten et selvstendig bidrag i kampen mot identitetstyveri. Pliktene for de rapporteringspliktige etter kapittel 2 er av særlig betydning, og § 5(1) lovfester prinsippet om risikobasert kundekontroll og løpende oppfølging.¹⁸⁶ Prinsippet innebærer at kundekontroll og løpende oppfølging skal foretas på grunnlag av en risikovurdering av transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffebudene om terrorhandlinger i straffeloven. Den rapporteringspliktige har etter § 6 en plikt til å foreta kundekontroll.

"Kjenn din kunde"-prinsippet er gjennomført i § 7, som pålegger den rapporteringspliktige å kontrollere kundens identitet som skal bekreftes på bakgrunn av gyldig legitimasjon. På

---

¹⁸⁵ Ot.prp. nr. 61 (2001–2002) s. 17.

¹⁸⁶ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 119.

enkelte punkter utvider den nye hvitvaskingsloven tiltakene mot hvitvasking og finansiering av terrorisme i tråd med internasjonale forpliktelser og anbefalinger, blant annet ved at ”kjenn din kunde”-prinsippet styrkes.¹⁸⁷ Kravet om gyldig legitimasjon innebærer en prinsipiell likestilling mellom elektronisk legitimasjon og fysisk legitimasjon.¹⁸⁸ Justisdepartementet mente at en forutsetning for hva som er godkjent legitimasjon bør være om det organ som har utstedt dokumentet har betryggende kontrollrutiner for utstedelse.¹⁸⁹ Tryggheten de rapporteringspliktige har for at legitimasjon utstedes til riktig person og med riktig informasjon, vil aldri bli bedre enn det grunnlag legitimasjonen utstedes på.¹⁹⁰ Kravet til gyldig legitimasjon bidrar til å gjøre det vanskeligere å misbruke en annens identitet ved at det er skjerpede regler for kontroll, og det foreligger adgang til å nekte å godta legitimasjonsdokumenter som ikke oppfyller lovens krav.¹⁹¹

---

¹⁸⁷ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 7.

¹⁸⁸ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 64.

¹⁸⁹ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 64–65.

¹⁹⁰ Finansnæringens Hovedorganisasjon (2008a) s. 8.

¹⁹¹ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 66.

5 Andre bestemmelser i straffeloven 1902 som rammer handlinger som kan ha tilknytning til identitetstyveri ¹⁹²

5.1 Innledning

Etter gjeldende rett rammes identitetstyveri av spredte regler innenfor straffeloven, men også bestemmelser innenfor annen lovgivning kan ha innvirkning på denne typen kriminell adferd.

5.2 Strl. § 166 om falsk forklaring til offentlig myndighet

Misbruk av identitet kan skje i ulike situasjoner hvor en annens identitet benyttes uten dennes samtykke, ofte for å oppnå noe. Problemstillingen i det følgende er hvilke handlinger av denne typen som kan rammes av § 166(1).

Bestemmelsen i § 166(1) rammer falsk forklaring i tilfeller hvor det ikke er gitt forsikring. Det relevante alternativet etter første ledd er den som muntlig eller skriftlig avgir falsk forklaring til offentlig myndighet hvor forklaringen er bestemt til å avgi bevis. At en forklaring er ”falsk” kan med utgangspunkt i en alminnelig forståelse bety at forklaringen er usann eller uekte. Det følger av kjennelsen inntatt i Rt. 1998 s. 1112 at kjennetegnet på en falsk forklaring er at det gis en bevisst usann forklaring.¹⁹³ Hva er så forskjellen på en ”bevisst” falsk forklaring og en ”forsettlig” falsk forklaring? Som oftest beskriver straffebudene den objektive handling eller det objektive resultat, mens skyldkravet følger av strl. § 40. Sondringen mellom objektivt gjerningsinnhold og subjektiv skyld er det ikke rom for i strl. § 166 fordi karakteristikken falsk inneholder forutsetningen om ond tro.¹⁹⁴

---

¹⁹² Finansnæringens Hovedorganisasjon (2008a) s. 11.

¹⁹³ Rt. 1998 s. 1112 på s. 1114.

¹⁹⁴ Andenæs (2008) s. 199.

Den falske forklaringen skal avgis til ”Offentlig Myndighed” hvor forklaringen er ”bestemt til at afgive Bevis”. Høyesterett har i Rt. 2007 s. 28 lagt til grunn at en handling er rettet mot offentlig myndighet når denne myndighet foretar offentlig myndighetsutøvelse.¹⁹⁵

Spørsmålet om hvem som oppfattes som offentlig myndighet kommer på spissen når private foretak utøver myndighet på vegne av det offentlige. Som utgangspunkt tilkommer offentlig myndighet bare de som blir tillagt myndighet i Grunnloven eller de som tildeles myndighet i medhold av den.¹⁹⁶ Med hjemmel i forfatningens kompetanseregler kan de høyeste statsorganene gi offentlig myndighet til andre eller gi andre kompetanse til å tildele kompetanse – de har kompetansetildelingskompetanse.¹⁹⁷ Når et organ gir myndighet til et annet, gir det ikke også fra seg egen myndighet.¹⁹⁸ Altså foreligger det ingen overdragelse av myndighet, og det taler for at private foretak som utøver myndighet på vegne av det offentlige etter bestemmelsen i § 166 regnes for offentlig myndighet.

Videre kreves det at falsk forklaring til offentlige myndigheter i tilknytning til deres myndighetsutøvelse skal være ”bestemt til at afgive Bevis”. Avgrensningen av dette alternativet er ikke klart sett ut ifra ordlyden, og det ble først lagt til av Stortingets justiskomiteé i Indst. O. nr. I (1901–1902).¹⁹⁹ Typisk omfattes forklaring avgitt under strafferettslig etterforskning, men også opplysninger gitt til bruk for politiets forvaltningsmessige virksomhet, eksempelvis ved utstedelse av pass eller førerkort.²⁰⁰ Uriktig forklaring til offentlige myndigheter i tilknytning til deres myndighetsutøvelse kan også være ”bestemt til at afgive Bevis”. Et praktisk eksempel er uriktig forklaring for å oppnå utbetaling av trygd eller sosialstønad som man ikke har krav på.²⁰¹

---

¹⁹⁵ Rt. 2007 s. 28 avsnitt 11–12.

¹⁹⁶ Eckhoff (2006) s. 38.

¹⁹⁷ Eckhoff (2006) s. 38.

¹⁹⁸ Eckhoff (2006) s. 38.

¹⁹⁹ Indst. O. nr. I (1901–1902) s. 38. Andenæs (1996a) s. 268.

²⁰⁰ Andenæs (1996a) s. 269.

²⁰¹ Bratholm (1995) s. 351.

Det er etter dette grunnlag for å si at § 166(1) rammer tilfeller hvor falsk signatur benyttes for å få utskrift av ligningen til en annen person, og mottakelse av trygdeytelser ved å fremvise en annens pass eller førerkort. Får man utstedet midlertidig kjøretillatelse på politistasjonen ved å legitimere seg som en annen eller førerkort fra en trafikkstasjon, rammes også dette.

5.3 Strl. § 182 om dokumentfalsk og § 183 om grov dokumentfalsk

Strl. § 182 retter seg mot benyttelse av et falskt dokument. Straffebudet består av to ledd hvor det første rammer den som i rettstridig hensikt benytter et ettergjort eller forfalsket dokument. Andre ledd pålegger straff for den som benyttet et dokument som nevnt i første ledd, med den hensikt å skaffe bevis for et berettiget krav eller motsatt å beskytte seg mot et uberettiget krav. Handlingsalternativene etter andre ledd anses mindre straffverdige enn de i første ledd, og strafferammene gjenspeiler dette. Spørsmålet i denne sammenheng er om § 182(1) rammer den som utgir seg for å være en annen ved å benytte falsk eller ettergjort legitimasjonsbevis.

Det følger av legaldefinisjonen i § 179 at ”Dokument” skal forstås som enhver ”Gjenstand”, forutsatt at enkelte andre vilkår i paragrafen er oppfylt. ”Gjenstand” er etter en alminnelig forståelse en videre term enn ”Løsørejenstand”, som defineres i strl. § 6. Dokumenter er typisk av papir, men et lydbånd, videoopptak eller en cd er også en gjenstand og kan dermed være et dokument. Gjenstanden skal ”i Skrift eller paa anden Maade” inneholde et ”Tilkjendegivende”. ”Skrift” kan være håndskrevet, maskinskrevet eller trykt og datalagret informasjon oppfyller også dette vilkåret.²⁰² En vanlig definisjon av ”Tilkjendegivende” er at det gir uttrykk for en menneskelig tanke.²⁰³ Samlet taler dette for at legitimasjonsbevis omfattes av bestemmelsens forståelse av begrepet dokument.

---

²⁰² NOU 1985: 31 s. 11.

²⁰³ Bratholm (1995) s. 397.

Første ledd setter som vilkår at dokumentet enten skal være ”ettergjort eller forfalsket”. ”Etergjort” er et dokument når det i sin helhet er falsk, altså hvor dokumentet i sin helhet stammer fra en annen person enn den som fremlegger det. Rt. 1976 s. 649 og Rt. 1986 s. 748 er eksempler på rettsavgjørelser hvor det har foreligget dokumentfalsk fordi utstederen urettmessig har undertegnet i en annens navn. Er et dokument ”forfalsket”, tyder det på at selve innholdet er endret. Forskjellen mellom et falskt dokument og et dokument med uriktig innhold får dermed betydning. Har dokumentet et uriktig innhold rammes ikke forholdet av § 182. Uriktig er dokumentet når dens innhold er usant. Derimot kan et sant dokument være falskt. En person som har mistet sitt vitnemål og skriver et nytt som er en tro kopi av det første, har dermed et falskt dokument for hånden selv om innholdet er riktig.²⁰⁴ Begrepet falsk forklaring etter strl. § 166 ble definert som bevisst usann. Etter § 182 står en bevisst usann forklaring som parallell til et falskt dokument.

Dermed kan det konkluderes med at gjerningsbeskrivelsen i § 182(1) rammer en person som har utgitt seg for å være en annen ved å benytte et falskt eller ettergjort legitimasjonsbevis.

Mens § 182 retter seg mot den som benytter et ettergjort eller forfalsket dokument, rammer § 183 den som benytter et slikt dokument som middel til å forøve en forbrytelse som kan medføre minst 2 års fengsel. Et praktisk eksempel er bruk av dokumentet i forbindelse med bedrageri etter § 270 og grovt bedrageri etter § 271. Kommer § 183 til anvendelse kan det andre straffebudet med strafferamme på minst 2 års fengsel anvendes i idealkonkurrens.²⁰⁵

§ 183 foreslås ikke videreført i straffeloven 2005.²⁰⁶ Grunnen til dette er at dersom benyttelsen av dokumentet er et middel til forøvelsen av en annen straffbar handling, vil dette straffebudet kunne anvendes ved siden av bestemmelsen om dokumentfalsk.²⁰⁷

---

²⁰⁴ Andenæs (1996a) s. 287.

²⁰⁵ Andenæs (2008) s. 226.

²⁰⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 317.

²⁰⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 317.

5.4 Strl. § 185(2) om forfalsking av dokument

Bestemmelsens første ledd gjør forfalsking av offentlig protokoll straffbart, uten hensyn til om gjerningspersonen senere benytter dette til å utføre en annen straffbar handling. Andre ledd er mer generelt utformet og omfatter alle falske dokumenter, og retter seg både mot ettergjøring og forfalskning. Det forutsettes at hensikten er å benytte dokumentet til de forhold som straffes etter §§ 182 og 183, altså på samme måte som benyttelse av falsk dokument. Med andre ord er det selve forfalskningen som er gjort straffbar. Hvis forfalskingen etterfølges av senere bruk, konsumerer bruken selve forfalskningen og man kan derfor ikke straffes for begge deler.²⁰⁸ Dette er uttrykkelig nevnt i tredje ledd. § 185 anvendes derfor bare når gjerningspersonen ikke er kommet så langt som til å benytte dokumentet.

Andre ledd retter seg mot den som ”forfærdiger” eller anskaffer seg et falskt Dokument. Uttrykket kan etter en alminnelig forståelse bety det å fremstille eller fabrikkere noe. Termen omfatter tilfeller hvor gjerningspersonen selv gir dokumentet et slikt utseende at det fremstår som utstedet av en annen person enn det opprinnelig er.²⁰⁹ Foreligger det et dokument som påføres en signatur, vil det underskrevne navnet være falsk. Gjerningsbeskrivelsen i § 185(2) omfatter dermed tilfeller hvor noen påfører sin egen underskrift ved utstedelse av kredittkort i en annens navn.

5.5 Strl. § 270 om bedrageri og databedrageri

Bestemmelsen om bedrageri rammer den som har til hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning. Spørsmålet i det følgende avsnittet er om en handling der noen utgir seg for å være en annen person forleder bankpersonalet til å opprette et kredittkort eller kontoforhold, kan straffes etter § 270.

---

²⁰⁸ Andenæs (1996a) s. 296.

²⁰⁹ Bratholm (1995) s. 418.

Det objektive gjerningsinnholdet kan deles inn i tre. Gjerningspersonen må etter § 270(1) nr. 1 ”fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse”. Derved må han ”rettsstridig forlede noen til en handling”. Denne handlingen må volde ”tap eller fare for tap” for den som blir forledet eller den han handler for. Villfarelsen må foreligge hos et menneske, altså faller uttak fra minibank utenfor, jf. Rt.1982 s. 1816 hvor dette ble betraktet som tyveri selv om det ikke var dekning på konto. Tilsvarende blir løsningen hvor gjerningspersonen har forfalsket bankkortet, men da kan han i tillegg straffes for dokumentfalsk.²¹⁰

Å ”fremkalle” en villfarelse forutsetter at det er en forestillingen ikke finnes fra før, men oppstår som resultat av gjerningspersonens opptreden.²¹¹ Å forlede noen kan etter en alminnelig forståelse bety det å lokke eller lede noen til å gjøre noe galt. At forledelsen skal være rettsstridig innebærer etter en uttalelse fra Straffelovkommisjonen en henvisning til ”hva der efter den gjældende Retsopfatning er utilstedelig i Handel og Vandel”.²¹² Lov-giver overlot dermed til domstolen å trekke grensen for det straffbare med veiledning i den gjeldende rettsopfatning. Villfarelsen som oppstår må fremkalle virkningen ”tap eller fare for tap”. Forarbeidene forutsetter at dette er et økonomisk tap, og før endringen ved lov 11.mai 1951 nr. 2 brukte loven uttrykket formuestap.²¹³

Gir man seg ut for å være en annen ved for eksempel å forevise et falsk pass i skranken hos en bank, er dette egnet til å fremkalle en villfarelse hos bankpersonalet om at man er den personen passet er utstedt til. Det er dermed en årsakssammenheng mellom villfarelsen og fremkallelsen av denne. Ved villfarelsen må den annen part ”forledes” til en ”handling”. Det følger av ordlyden at det også her kreves en årsakssammenheng mellom villfarelsen og handlingen. Bankpersonalet utfører opprettelsen av konto eller søknad om kredittkort på bakgrunn av den villfarelsen som er skapt.

---

²¹⁰ NOU 1985: 31 s. 7.

²¹¹ Andenæs (1996b) s. 91.

²¹² Oth. Prp. No. 12 (1889) s. 63.

²¹³ Ot.prp. nr. 75 (1948) s. 8.

§ 270(1) nr. 2 ble tilføyd ved lov 12. juni 1987 nr. 54 som del av et ønske om å bekjempe datamisbruk. Straffelovrådet mente at det var behov for en bestemmelse som dekket forhold liknende bedrageri, men hvor det ved helautomatiske prosesser ikke var et menneske som ble ført bak lyset.²¹⁴ Den straffbare handling etter § 270(1) nr. 2 kan for det første bestå i ”bruk av uriktig eller ufullstendig opplysning” hvor disse opplysningene blir matet inn i en datamaskin.²¹⁵ Justisdepartementet nevner i forarbeidene som eksempel på databedrageri, manipulering med bankkort med det resultat at vedkommende i en kortautomat får overført penger til egen konto.²¹⁶

Bestemmelsen angir som andre alternativ ”endring i data eller programutrustning”, og det vil etter forarbeidene si endring i instruksjonene til datamaskinen.²¹⁷ Det samme gjelder når gjerningspersonen ”på annen måte rettstridig påvirker resultatet av en automatisk databehandling”. Ordlyden tilsier at dette er et oppsamlings alternativ, og påvirkningen kan gjøres ved å endre eller slette lagrede data.²¹⁸

En nylig avsagt dom fra Follo tingrett viser at misbruk av andres personopplysninger i høy grad er en aktuell problemstilling.²¹⁹ De to tiltalte i saken hadde skaffet seg diverse personopplysninger fra over 20 personer, ved blant annet å ta post fra postkasser og omadressere post for slik å kunne bestille bankkort, kredittkort og varer i andres navn. Ved ett av forholdene hadde de skaffet seg kodekalkulator med kode, slik at de tiltalte hadde fått tilgang til nettbanken til en annen person og hadde overført 1 million kroner til egen konto i Tyrkia. Avgjørende bevis mot de tiltalte fant politiet i en ”isboks” plassert i bagasjerommet i bilen en av de tiltalte kjørte. Boksen inneholdt en rekke dokumenter blant annet brev fra banker, NAV-kontorer, søknader om skattekort, selvangivelser og utskrift fra ligninger. De

---

²¹⁴ NOU 1985: 31 s. 7–8, 16 og 29.

²¹⁵ NOU 1985: 31 s. 33.

²¹⁶ Ot.prp. nr. 35 (1986–1987) s. 26.

²¹⁷ NOU 1985: 31 s. 33.

²¹⁸ NOU 1985: 31 s. 33.

²¹⁹ Follo tingretts dom av 2. februar 2009.

tiltalte ble blant annet dømt for overtredelser av strl. § 257 om tyveri, § 270 om bedrageri og databedrageri, § 182 om dokumentfalsk og § 317 om heleri.

Under straffeutmålingen fremhevet retten at den virksomhet saken gjaldt var omfattende og samfunnsskadelig, og handlingene fremsto som både krenkende og plagsom for de fornærmede.²²⁰ I tillegg la retten vekt på at tyveri av post innebærer en krenkelse av privatlivet, og allmennpreventive hensyn tilsier at det må reageres strengt.²²¹ Deretter viste retten til strl. 2005 § 202 ved å sitere en pressemelding fra regjeringen.²²² Selv om straffeloven 2005 ikke har trådt i kraft fant retten at forslaget til § 202 kunne vektlegges ved straffutmålingen.²²³ Den rettskildemessige verdien av en tingrettsdom er begrenset, men dommen viser at strl. 2005 § 202 kan ha en innvirkning allerede på forslagsstadiet.

5.6 Strl. § 317 om heleri og hvitvasking og § 257 om tyveri

Straffebudets første ledd retter seg mot den som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbyttet fra en straffbar handling. Objektet for heleri er ”utbyttet”, og det følger av forarbeidene at med utbyttet menes noe som har vært fremskaffet ved en straffbar handling eller står i nær sammenheng med en slik handling, eksempelvis tyvegods.²²⁴ Dermed kan § 317 ramme den som er i besittelse av stjålne kredittkort, pass og tilsvarende legitimasjonsbevis.

Den som har stjålet legitimasjonsbevisene straffes etter § 257 om tyveri. Straffebudet rammer den som ”borttar” en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen, i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning. Et eksempel på at en person ble dømt for heleri er saken inntatt i Rt. 1994 s. 898. En mann ble dømt for overtredelse av en rekke

---

²²⁰ Follo tingretts dom av 2. februar 2009 s. 48.

²²¹ Follo tingretts dom av 2. februar 2009 s. 48.

²²² Follo tingretts dom av 2. februar 2009 s. 48.

²²³ Follo tingretts dom av 2. februar 2009 s. 48.

²²⁴ Ot.prp. nr. 53 (1992–1993) s. 24–25.

bestemmelser i straffeloven, deriblant hadde han mottatt kredittkort fra en angivelig ukjent person og for dette ble han dømt for heleri.

Termen ”hvitvasking” i § 317 ble innført ved endringslov 30. juni 2006 nr. 49. Bakgrunnen for endringen var gjennomføringen av FN konvensjonen 31. oktober 2003 mot korrupsjon.²²⁵ Hvitvaskingsloven inneholder ikke en definisjon av ”hvitvasking”, og lovens bestemmelser benytter termen i mindre grad. På bakgrunn av endringen i straffeloven vurderte Justisdepartementet i lovproposisjonen til den nye hvitvaskingsloven, behovet for en definisjonsbestemmelse.²²⁶ Men en definisjon ble bare ansett hensiktsmessig dersom ”hvitvasking” ble innført som et gjennomgående koblingsord i den nye loven.²²⁷ Art. 1 nr. 2 i tredje hvitvaskingsdirektiv²²⁸ inneholder en definisjon av ”money laundering”, og termen er videre enn straffelovens ved at den også omfatter de ”klassiske” heleritilfellene.

Bestemmelsene om undersøkelsesplikt i hvitvaskingsloven § 17 og rapporteringsplikt i § 18 er viktige tiltak for å bekjempe hvitvasking av penger. Kampen mot hvitvasking er bare forsvarlig dersom den kan bidra til å begrense den bakenforliggende kriminaliteten, som er det reelle problemet med svarte penger.²²⁹

5.7 Strl. § 337 om bruk av navn i strid med lov

Bestemmelsen rammer den som bruker et navn i strid med lov. Det følger av henvisning i noten at med lov menes her navneloven 7. juni 2002 nr. 19. Navneloven regulerer navnebruk hvor det etter § 1 er en plikt å ha navn og ingen kan ta, endre eller sløyfe navn på annen måte enn etter denne loven. Den enkelte er etter loven gitt rett og plikt til selv å bruke sitt navn. Bestemmelsene i navneloven er gitt et strafferettslig vern gjennom strl.

---

²²⁵ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 13.

²²⁶ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 22.

²²⁷ Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) s. 22.

²²⁸ Direktiv 2005/60 EF.

²²⁹ Berg (1996) s. 162.

§ 337. Dermed vil det være straffbart å bruke et navn som ikke er ens eget. Det følger av forarbeidene at å ”bruke” rammer både å ta navnet og skrivemåten i bruk i tillegg til den videre bruken.²³⁰ § 337 blir sjelden benyttet, derimot er det mer praktisk at personer som føler at sin navnerett er krenket går til sivilt søksmål.²³¹

Etter gjerningsbeskrivelsen i § 337 kan straffebudet ramme den som tar en annens navn og bruker det som sitt eget for på den måten å utgi seg for å være en annen. Rettspraksis etter denne bestemmelsen er meget sparsom og det kan skyldes at brudd på § 337 er en forseelse, og den krenkede har kanskje ikke funnet det verdt bryet å gå rettens vei. Benytter gjerningspersonen en annens navn er det mer praktisk at dette skjer i forbindelse med annen kriminell handling.

5.8 Vurdering av gjeldende rett

Bestemmelsene i straffeloven rammer i mindre grad de samme forberedelseshandlingene som forslaget til § 202 tar sikte på å ramme. Handlingene beskrevet i § 202 grenser opp mot forsøksstadiet til en fullbyrdet forbrytelse, men for å kunne straffes for en identitetskrenkelse kreves det ikke at handlingen rent faktisk fører til et videre lovbrudd. Etter gjeldende rett er det derimot en forutsetning at stjålet identitet brukes til en straffbar handling. I dag er det ikke ulovlig å være i besittelse av en annens identitetsbevis eller opptre med en annens identitet, det er den videre bruken som er ulovlig. Justisdepartementet ønsker med lovforslaget til § 202 å utvide straffansvaret for uberettiget bruk av en annens identitet, og bestemmelsen kan være et middel for å forebygge kriminalitet på området.²³² Lovforslaget er teknologinøytralt og innebærer med dette en utvidelse i forhold til gjeldende rett.²³³

---

²³⁰ Ot.prp. nr. 24 (1962–1963) s. 61 første spalte.

²³¹ Innstilling fra utvalget til revisjon av navnelovgivningen s. 9 første spalte.

²³² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

²³³ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 20–21.

Det følger av ordlyden i § 202 at straffebudet er gitt en mer generell utforming enn straffebudene om for eksempel falsk forklaring, dokumentfalsk og bedrageri. Det medfører at det kan bli en glidende overgang og delvis overlapping mellom en fullbyrdet identitetskrenkelse og hva som vil innebære forsøk på andre straffbare forhold.²³⁴ Holdes straffebudet opp mot disse bestemmelsene, er det en tydelig ulikhet i hvilken type handling som rammes av gjerningsbeskrivelsen. Bestemmelsene rammer ulike sider av et handlingsforløp. Gjerningsbeskrivelsen i strl. § 270 forutsetter at de forberedelseshandlinger som nevnes i § 202 brukes til å utføre bedragerihandlingen. Utformingen av forslaget til § 202 fører til at den straffbare handlingen inntreffer på et tidligere tidspunkt enn etter gjeldende rett.

Bevissituasjonen er et viktig punkt under sammenligningen av gjeldende rett og forslaget til strl. 2005 § 202. Justisdepartementet uttalte i lovproposisjonen at det vil være enklere å bevise en identitetskrenkelse enn en fullbyrdet bedragerihandling eller forsøk på denne.²³⁵ Det gjelder som en hovedregel i norsk strafferett at den som beskylder en annen for å ha gjort noe galt, må påvise riktigheten av sine beskyldninger.²³⁶ Straff kan betegnes som et tilsiktet onde, og det er et hovedmål i straffeprosessen at resultatet er en materielt riktig rettsavgjørelse. Dette kalles også det materielle sannhetsprinsippet.²³⁷ Innenfor strafferetten er ønsket om å hindre at uskyldige blir dømt en overordnet verdi som veier tyngre enn idealet om å oppnå riktige avgjørelser.²³⁸ Når retten fortsatt er i tvil om faktum i saken etter endt bevisførsel, må tiltalte frifinnes hvis det er rimelig tvil om hans skyld. Dette er også en årsak til at kreditor har presumsjon for at det faktisk er offeret som har gjennomført handlingen ved for eksempel bruk av kredittkort, opptak av kreditt eller liknende.²³⁹

Etter lovforslaget om identitetskrenkelse kreves det ikke at det må foreligge et økonomisk

---

²³⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

²³⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 44.

²³⁶ Slettan (2001) s. 329.

²³⁷ Slettan (2001) s. 327.

²³⁸ Eskeland (2006) s. 510.

²³⁹ Datatilsynet (2009) s. 3.

tap, derfor kan det være lettere å bevise at det foreligger overtredelse av straffebudet. Ordlyden i § 202 legger heller ikke opp til en vurdering av om det på gjerningstidspunktet foreligger forsett om å utføre en videre straffbar handling, noe som forenkler bevissituasjonen ytterligere. Skyldkravet etter bedrageribestemmelsen i strl. § 270 er også forsett, men for at gjerningsmannen skal kunne dømmes for bedrageri kreves det at vedkommende i tillegg har hatt vinnings hensikt. Det innebærer at det må være gjerningsmannens hensikt å skaffe seg en vinning, med andre ord må vinningen være målet for handlingen. Hensikt er her et snevrere begrep enn forsett.²⁴⁰ Straffebudet taler om en uberettiget vinning, kravet er ikke oppfylt dersom gjerningsmannen trodde at han hadde krav på ytelsen. Mangler vinnings hensikt kan ikke gjerningsmannen dømmes etter § 270, men det kan være andre bestemmelser som kan anvendes. Forslaget til § 202 inneholder ikke et tilsvarende krav om vinnings hensikt, og det resulterer i en noe enklere bevissituasjonen enn etter bestemmelsen i strl. § 270 om bedrageri.

---

²⁴⁰

Andenæs (2008) s. 322.

6 Andre lovbestemmelser – betydningen av personopplysningsloven mv.

6.1 Personopplysningsloven

Tilegnelse og bruk av personopplysninger reguleres særlig av bestemmelser i personopplysningsloven, hvor § 1 angir lovens formål. Formålet er å beskytte den enkelte mot krenkelse av personvernet gjennom behandling av personopplysninger. Personopplysningsloven skal bidra til behandling av opplysninger i samsvar med de grunnleggende personvern hensyn, herunder behovet for personlig integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personopplysninger. Henvisningen til hensynene innebærer en referanse til innarbeidede oppfatninger av personvern som følger av rettspraksis, forvaltningspraksis og personvernteori.²⁴¹ Behandles personopplysninger på en tilstrekkelig sikker måte, bidrar regelverket til å hindre lekkasjer av opplysninger som kan benyttes til å misbruke en annens identitet. På den annen side styrker forslaget til § 202 personvernet når det pålegger straff for identitetskrenkelser, samtidig som bestemmelsen kan få en viss preventiv virkning.

Det er viktig at den enkelte gis mulighet til å avgjøre hvilke opplysninger andre skal få vite om ens personlige forhold, og hvordan andre kan få mulighet til å tre inn i ens eget privatliv.²⁴² Personopplysninger og vernet om disse etter bestemmelsene i personopplysningsloven får dermed stor betydning. Forslaget til § 202 kan ramme handlinger hvor motivet er å krenke en person ved å tillegge vedkommende en mening ved for eksempel å lage en uriktig erklæring i en annens navn. Slike identitetskrenkelser kan også ramme juridiske personer, eksempelvis et foretak, ved at det sendes et uriktig resultatvarsel i foretakets navn. Poenget er at opplysningene er fremsatt under stjålet identitet, og det gjør handlingen ekstra graverende.

---

²⁴¹ Schartum (2004) s. 105–106.

²⁴² Schartum (2004) s. 14.

Juridiske personer vil også få en viss grad av personopplysningsvern ved bruk av elektroniske kommunikasjonsnett og tjenester som reguleres av ekomloven 4. juli 2003 nr. 83. Ekomloven gjennomfører blant annet EUs direktiv om elektronisk kommunikasjon og personvern.²⁴³ Det følger av § 1-2 i loven at den gjelder virksomhet knyttet til overføring av elektronisk kommunikasjon med tilhørende infrastruktur, tjenester, utstyr og installasjoner. Forslaget til § 202 styrker stillingen til foretak og andre juridiske personer ytterligere ved at straffebudet ikke ble begrenset til å omfatte elektronisk kommunikasjon, men gjelder generelt.²⁴⁴

Etter § 20 i personopplysningsloven har en behandlingsansvarlig informasjonsplikt overfor den registrerte når det samles inn opplysninger fra andre enn den registrerte. En behandlingsansvarlig er definert i § 2 som den som bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke hjelpemidler som skal brukes. Når det blir gitt ut kredittopplysninger skal kredittopplysningsforetaket gi melding om innholdet til den det er utlevert opplysninger om. Det følger av § 20 sammenholdt med personopplysningsforskriften²⁴⁵ § 4-4. Dermed vil et potensielt offer for identitetsmisbruk få et varsel når for eksempel en bank foretar en kredittvurdering etter å ha mottatt en søknad om lån i vedkommendes navn. Denne gjenpartsplikten gir den registrerte anledning til å reagere dersom vedkommende ikke har foretatt seg noe som skulle tilsi at kredittsjekken ble gjennomført.²⁴⁶ Kravet om å sende et gjenpartsbrev kan være med på å begrense omfanget av identitetsmisbruk i Norge, men det har sin begrensning fordi gjerningsmannen ofte har skaffet seg kontroll over offerets postgang ved å endre adresse eller å overvåke postkassen.

Ved innsamling og systematisering av informasjon foretrekker ofte de som behandler

---

²⁴³ Direktiv 2002/58 EF.

²⁴⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

²⁴⁵ Forskrift 15.12.2000 nr. 1265.

²⁴⁶ Datatilsynet (2009) s. 7.

personopplysninger en tverrsektoriell unik identifikator.²⁴⁷ Fødselsnummer benyttes ofte som identifikator, og nummeret er attraktivt for identitetstyven fordi det åpner for å skaffe tilveie supplerende opplysninger. Videre utgjør kjøp og salg av personopplysninger en viktig del av disse kriminelles aktiviteter.²⁴⁸ Dersom det gjøres vanskeligere å nyttiggjøre seg personopplysninger, ville det svekke verdien av illegal innsamling og videresalg. På lovgiversiden veies hensynene til offentlighet og personvern mot hverandre. Den nye offentleglova 19. mai 2006 nr. 16, som trådte i kraft ved årsskiftet legger opp til en ytterligere liberalisering i forhold til gjeldende rett.²⁴⁹

6.1.1 EMK art. 8 om retten til respekt for privatliv og familieliv

De sentrale personvernverdiene etter personopplysningsloven § 1 står sammen med Norges folkerettslige forpliktelse etter EMK art. 8 som rettspolitiske bærebjelker i den foreslåtte strl. 2005 § 202. En lignende bestemmelse er FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter 16. desember 1966 (heretter SP) art. 17. Både SP art. 17 og EMK art. 8 har blitt tolket slik at de inneholder forholdsvis omfattende personverngarantier i forbindelse med behandling av personopplysninger.²⁵⁰ EUs personverndirektiv nevner i fortalen EMK art. 8 som fundament for nasjonal lovgivning om personopplysningsvern.²⁵¹ Personopplysningsloven bygger på direktivet som er en del av EØS-avtalen.²⁵² SP art. 17 og EMK art. 8 utgjør dermed normative grunnlag for personopplysningsvern, samtidig som de selv fungerer som slike instrumenter.²⁵³

EMK art. 8(1) beskytter retten til respekt for privatliv og familieliv, herunder retten til å leve sitt liv uten inngrep fra utenforstående. Norsk rettspraksis har benyttet art. 8 som en

---

²⁴⁷ Datatilsynet (2009) s. 11.

²⁴⁸ Datatilsynet (2009) s. 11.

²⁴⁹ Datatilsynet (2009) s. 15.

²⁵⁰ Schartum (2004) s. 95–96.

²⁵¹ Direktiv 95/46 EF fortalen avsnitt 10.

²⁵² NOU 2004: 5 s. 409.

²⁵³ Schartum (2004) s. 96.

tolkingsfaktor i forhold til personopplysningsloven, og domstolene har bygget på det samme allmenne prinsippet om privatlivets fred.²⁵⁴ Det følger av Rt. 1996 s. 551 at det sentrale i termen ”privatliv” i art. 8 antas å være den personlige integritet.²⁵⁵ I avgjørelsen *Botta v. Italy* fra Den europeiske menneskerettsdomstol (heretter EMD) la domstolen til grunn at privatliv også omfatter en persons fysiske og psykiske integritet.²⁵⁶ Beskyttelsen etter art. 8 omfatter dermed rett til både fysisk og psykisk integritet, og beskyttelse av ære og rykte.²⁵⁷

Personlig integritet er et av kjerneområdene i art. 8, og EMD har i stor grad pålagt myndighetene positive forpliktelser.²⁵⁸ Forpliktelsene går ut på at det ikke er tilstrekkelig at myndighetene selv unnlater å gjøre inngrep, de må også treffe konkrete tiltak for å verne om rettigheten.²⁵⁹ Personopplysningsloven bidrar til et slikt vern, og forslaget til § 202 innebærer også en styrking av personvernet ved at straffebudet rammer krenkelser av den personlige integritet.

Retten til privatliv etter EMK art. 8(1) gjelder ikke absolutt. Andre ledd i konvensjonsartikkelen regulerer offentlig myndighets adgang til å gjøre inngrep i utøvelsen av rettighetene etter første ledd. Det følger av bestemmelsen at inngrepene må ha hjemmel i lov. I tillegg må inngrepene være nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til blant annet landets økonomiske velferd og for å forebygge uorden eller kriminalitet. Justisdepartementet anser lovforslaget til ny hvitvaskingslov for å være et nødvendig virkemiddel i arbeidet med å forebygge kriminalitet og sikre landets økonomiske velferd.²⁶⁰ EMK art. 8 er etter Justisdepartementets oppfatning ikke til hinder for å gi lovbestemmelser med det foreslåtte

---

²⁵⁴ NOU 2004: 5 s. 408.

²⁵⁵ Rt. 1996 s. 551 på s. 557.

²⁵⁶ 24. februar 1998 avsnitt 32.

²⁵⁷ NOU 2004: 5 s. 408.

²⁵⁸ Høstmælingen (2003) s. 218.

²⁵⁹ Høstmælingen (2003) s. 218.

²⁶⁰ Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 9.

innhold, ut fra en vurdering av hvor store inngrep i integriteten de innebærer og hva en oppnår ved å innføre slike unntak.²⁶¹

6.2 Folkeregisterloven

Folkeregisterloven 16. januar 1970 nr. 1 har også betydning for informasjonssikkerhet og vernet om den personlige integritet. Det fremgår av § 1 at alle personer som er eller har bodd i Norge, de som er født her og personer som har fått tildelt fødselsnummer eller D-nummer, registreres i folkeregisteret. Alle som fødes i Norge skal få tildelt et fødselsnummer, jf. § 4. For andre personer fastsettes enten et fødselsnummer eller et D-nummer, hvor departementet gir nærmere regler om dette. Enhver som er bosatt eller midlertidig tilstede i en kommune plikter å gi visse opplysninger om seg selv og sin husstand etter lovens § 6. Det følger av § 2 at staten sørger for folkeregistreringen, og ansvaret er dermed lagt til det offentlige for å tildele personer riktig identitet og sette de nødvendige krav som skal hindre misbruk. Forslaget til § 202 er et virkemiddel for å hindre misbruk av identitet og er med på å gjennomføre kravet til det offentlige.

I utgangspunktet gjelder det krav til taushetsplikt og fysisk sikring av materialet etter bestemmelsen i folkeregisterforskriften § 9-1.²⁶² Det gjelder bestemte regler for utlevering av opplysninger, og for privatpersoner er det to måter å få adgang til folkeregisteropplysninger. Forskriftens § 9-4 nr. 1 gir nærmere regler om fremgangsmåten. Den ordinære muligheten er å spørre om opplysninger vedrørende navngitte, identifiserbare personer. En annen mulighet er når det foreligger en lovmessig rettighet eller plikt til å få opplysninger om personer som bor i et bestemt område, men de behøver ikke å navngis. Dersom man er pliktig til å sende nabovarsel etter plan- og bygningslovgivningen for en eiendom der man selv ikke bor, og ikke kjenner naboene, kan man ved å kontakte folkeregisteret få utlevert de nødvendige opplysninger.²⁶³

---

²⁶¹ Innst. O. nr. 42 (2008–2009) s. 9.

²⁶² Forskrift 09.11.2007 nr. 1268.

²⁶³ Schartum (2004) s. 191–192.

Ved å gå frem som beskrevet ovenfor kan man få utlevert andre personers fulle navn, fødested, fødselsdato, personnummer, adresse og eventuelt dødsdato med hjemmel i folke-registerforskriften § 9-4. Det er problematisk når et utvalg av disse opplysningene alene er tilstrekkelig til å få tilgang til ulike tjenester og for eksempel opprette mobilabonnement i en annens navn. Personnummer benyttes i flere tjenester som identifikator til å logge seg inn på internettsider og man kan skaffe seg bankopplysninger over telefon. Forslaget til § 202 innebærer en skranke for å benytte seg av en annens personopplysninger ved å pålegge straff for den som opptrer med en annens identitet.

6.3 Passloven

Passloven 19. juni 1997 nr. 82 med tilhørende forskrifter stiller krav til passmyndigheten som utsteder av pass, disse er etter § 2, politiet og i utlandet utenriksstasjoner. Bestemmelse i passforskriften §§ 7 og 10 oppstiller krav til dokumentasjon av identitet og statsborgerskap.²⁶⁴ Et problem er at selv om det foretas kontroll av dokumentasjonen er et forfalsket pass eller førerkort ikke helt enkelt å oppdage. Selv profesjonelle innenfor politiet kan ha vanskeligheter med å oppdage om et pass er forfalsket. Dermed kan det være behov for sikrere pass ved å innta flere sikkerhetslementer i passet slik at det blir vanskeligere å forfalske, ettersom pass er grunnlag for utstedelse av andre legitimasjonsbevis. Finansnæringens Hovedorganisasjon og Sparebankforeningen mener at bankene ved å få en begrenset tilgang til passregisteret, kan gis en større mulighet til å avsløre falske pass.²⁶⁵ Etter endringsloven 17. juni 2005 nr. 93 ble passlovens § 6 tilført et nytt andre ledd. Dermed fikk bruk av elektronisk lagret biometrisk personinformasjon, i form av ansiktsfoto i pass, sin rettslige forankring. Lovendringen representerer et virkemiddel som gjør det vanskeligere å misbruke en annens identitet ved å benytte vedkommendes pass.

Fremveksten av elektronisk handel og kommunikasjon har åpnet for nye former for identi-

---

²⁶⁴ Forskrift 09.12.1999 nr. 1263.

²⁶⁵ Finansnæringens Hovedorganisasjon (2008b) s. 1.

tetstyveri og bedrageri. Utviklingen har skapt et behov for å utvikle nye løsninger for identifisering som både ivaretar hensynet til personvernet og samfunnets behov for sikker identifisering.²⁶⁶ Det foreligger planer om å utvikle et nytt nasjonalt ID-kort med Schengen funksjonalitet.²⁶⁷ En stor utfordring i dag er å etablere en sikker kontroll ved utstedelse av identitetsbevis. Myndighetene ønsker å hindre etableringen av falske identiteter ved å etablere nye løsninger som hindrer misbruk av identitetsbevis og identitetstyveri.²⁶⁸ Forbedring i rutineene vil kunne bidra til å gjøre det vanskeligere å skaffe seg falske identitetsdokumenter. I tillegg kan gode rutiner ha en preventiv funksjon i forhold til å hindre den typen identitetskrenkelser som lovforslaget til § 202 rammer.

---

²⁶⁶ Justis- og politidepartementet (2007a) s. 8.

²⁶⁷ Finansnæringens Hovedorganisasjon (2008b) s. 2.

²⁶⁸ Justis- og politidepartementet (2007b).

7 Kriminalisering av forberedelseshandlinger og ikrafttreddelsen av straffeloven 2005

7.1 Strafflegging av forberedelseshandlinger og forholdet til uskyldspresumsjonen

Handlingene som pålegges med straff etter § 202 utgjør ofte forberedelseshandlinger som kan lede til videre lovbrudd. Å opptre med en annens identitet kan være et hjelpemiddel som benyttes til å utføre en bedragerihandling som beskrevet i strl. § 270. En identitetskrenkelse kan også være en del av brudd på bestemmelser om krenkelse av andres personlige frihet og fred, slik som handlingene i strl. §§ 390 og 390a. Spørsmålet her er hvor langt straffansvaret bør strekkes i forkant av realiseringen av den straffbare handlingen.

Målet med lovforslaget synes å være å forebygge at identitetstyveri benyttes til å oppnå vinning, og at politiet tidligere blir kjent med sakene så gjerningspersonen blir stanset.²⁶⁹ En positiv effekt av å pålegge forberedelseshandlinger med straff er økt effektivitet i politiets kamp mot kriminalitet.²⁷⁰ Samtidig kan den foreslåtte bestemmelsen bidra til å sende et tydelig signal om at samfunnet ser alvorlig på denne typen handlinger.

Etter gjeldende rett er hovedregelen at forberedelseshandlinger generelt ikke er straffbare.²⁷¹ Forberedelseshandlinger kan avgrenses negativt til handlinger som skjer forut for et straffbart forsøk.²⁷² Det er flere momenter som taler for at en handling på forberedelsesstadiet er av mindre straffverdighet og derfor ikke skal pålegges med straff. For det første innebærer straffansvar for forberedelseshandlinger en innskrenking av den private handle-

---

²⁶⁹ Omland (2008).

²⁷⁰ Husabø (1999) s. 374.

²⁷¹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 21.

²⁷² Husabø (1999) s. 306.

frihet. For det andre er avstanden til den fullbyrdede handling stor, og den forbryterske vilje har normalt ikke manifestert seg så sterkt at det bør føre til straff, og risikoen for samfunnsskade er ofte liten.²⁷³ Selv om gjerningsmannen har bestemt seg for senere å begå en straffbar handling, er sannsynligheten for at han vil ombestemme seg større enn den ville vært på forsøksstadiet.²⁷⁴ For det tredje er en forberedelseshandling ofte av den karakter at den i det ytre like gjerne kan være forberedelse til en dagligdags og lovlig handling.

Forslaget om å strafflegge bestemte forberedelseshandlinger kan også være betenkelig i forhold til uskyldspresumpsjonen. Prinsippet er ikke hjemlet i lov, men kommer indirekte til uttrykk spesielt gjennom strl. § 294, som pålegger retten av eget tiltak å våke over sakens opplysning. Samtidig er prinsippet direkte nedfelt i EMK art. 6(2) og SP art. 14(2), og gjelder som norsk rett, jf. strl. § 1 og menneskerettsloven 21. mai 1999 nr. 30 § 2. Høyesterett har i flere avgjørelser uttalt at tvilen må komme tiltalte til gode, jf. blant annet Rt. 1976 s. 1522, Rt. 1994 s. 314 og Rt. 1998 s. 180. Prinsippet går ut på at enhver som er siktet for en straffbar handling er uskyldig inntil skyld er bevist etter loven. Selv om det er utført en forberedelseshandling, betyr ikke det at en endelig beslutning er tatt for å gjennomføre den straffbare handlingen som de foretatte handlinger er en forberedelse til. Straffes gjerningsmannen på et forberedelsesstadium forutsetter det en tanke om at han har bestemt seg for å utføre en straffbar hovedhandling. Dermed er det bekymringsfullt å pålegge en handling med straff på et så tidlig tidspunkt. Pågriper politiet en person som er i besittelse av bankkort, id-papirer og lignende som ikke er hans egne, er det ikke mange legitime grunner for en slik besittelse. Det blir i realiteten tiltalte som må finne andre bevislige grunner til at han er i besittelse av disse dokumentene. Dermed kan bevisbyrden til en viss grad sies å bli snudd.

---

²⁷³ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 104.

²⁷⁴ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 104.

Enkelte former for forberedelseshandlinger gjøres likevel straffbare, og avgjørelsen bygger til sist på en samlet skjønnsmessig vurdering.²⁷⁵ Justisdepartementet uttalte i forbindelse med lovarbeidet til straffeloven 2005 at forberedelseshandlinger først og fremst bør kriminaliseres når de skaper en forholdsvis klar fare for skadevoldende handlinger av en viss alvorlighet.²⁷⁶ Setter en person seg uberettiget i besittelse av en annens identitetsbevis eller opptrer med en annens identitet, er det sannsynlig at videre handlinger kan påføre fornærmede skade. I tillegg lar kriminaliseringen av forberedelseshandlinger seg forene med skadefølgeprinsippet, fordi denne forberedelsen bidrar til å skape fare for at skade oppstår.²⁷⁷ Videre bør kriminaliseringen etter Justisdepartementets syn i størst mulig utstrekning knytte seg til konkrete målrettede handlinger som har manifestert seg i det ytre.²⁷⁸ Hovedbegrunnelsen for å kriminalisere identitetskrenkelser som nevnt i forslaget til § 202 var at uberettiget bruk av en annens identitet, i stor grad kan være integritetskrenkende og oppleves som belastende for fornærmede.²⁷⁹ Begrunnelsen gjaldt uavhengig av om handlingen ble foretatt som ledd i videre straffbar virksomhet.²⁸⁰ Behovet for å bruke tvangsmidler under forberedelse av straffbare handlinger taler også for å strafflegge identitetskrenkelser.²⁸¹ Justisdepartementet foreslo at det skulle tas inn en henvisning til straffeloven 2005 kapittel 21 i straffeprosessloven § 216b(1)(b).²⁸² Det medfører at retten ved kjennelse kan gi politiet tillatelse til å foreta kommunikasjonskontroll når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som rammes av bestemmelsen om identitetskrenkelse.

---

²⁷⁵ Husabø (1999) s. 378.

²⁷⁶ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 21.

²⁷⁷ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 105.

²⁷⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 21.

²⁷⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

²⁸⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 46.

²⁸¹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 103.

²⁸² Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 402.

7.2 Ikrafttredelsen av straffeloven 2005 § 202

Per i dag er lovforslaget til straffeloven 2005 under behandling i Justiskomiteen. Fristen for avgivelse av innstilling er satt til 12. mai 2009.²⁸³ Neste steg er behandling i Odelstinget med foreløpig dato 28. mai 2009.²⁸⁴

Det følger av forslaget til strl. 2005 § 411 om ikraftsetting, at loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. Departementet tar sikte på å sette straffeloven i kraft samlet og så snart som mulig, med unntak av kapittel 16 som ble satt i kraft i 2008.²⁸⁵ Kapittel 16 inneholder bestemmelser om folkemord, krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten. Bakgrunnen for sammensetningen av kapittelet var opprettelsen av Den internasjonale straffedomstolen.²⁸⁶ Norges folkerettslige forpliktelser begrunnet den tidlige ikrafttredelsen av kapittel 16.

En representant fra Justisdepartementets lovavdeling har på uformelt grunnlag satt 1. januar 2012, som en realistisk dato for ikrafttredelsen av hele loven.²⁸⁷ Dette innebærer for det første at § 202 ikke trer i kraft før dette tidspunktet. For det andre befinner vi oss på straffereettens område hvor legalitetsprinsippet står sterkt, og prinsippet begrenser straffebudets mulighet til å få noen særlig betydning før den trer i kraft. Som tidligere antydnet kan lovforslaget få en viss innvirkning som et moment under straffeutmålingen ved vurderingen av bestemmelser i straffeloven 1902 som rammer handlinger som kan ha tilknytning til identitetstyveri.

Erfaringsmessig kan prognoser for når en lov vil tre i kraft ofte slå feil. I den forbindelse kan det argumenteres for at det er behov for en raskere ikrafttredelse av § 202, enn det regjeringen legger opp til. Kriminalitetsutviklingen i Norge tyder på at identitetstyveri er en

---

²⁸³ Stortinget (2009).

²⁸⁴ Stortinget (2009).

²⁸⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 349.

²⁸⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 49.

²⁸⁷ Knut Erik Sæter (2009).

type handling som øker i omfang. Aktualiteten i samfunnet taler for at forslaget til § 202 trer i kraft om kort tid. Straffebudet tetter et ”hull” i lovgivningen idet bestemmelsen rammer forhold som ikke er begrenset til å være økonomisk motivert. Samtidig er en identitetskrenkelse et alvorlig angrep på personvernet, og hensynet til trygghet og forutsigbarhet for borgerne tilsier at det er behov for at § 202 trer i kraft så tidlig som mulig. Til sist gir en snarlig ikrafttredelse et tydelig signal om at politikerne tar denne kriminalitetsformen på alvor.

Henvisninger

Litteratur

- Andenæs 2008   Andenæs, Johs. *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*. Oslo 2008.
- Andenæs 1996a   Andenæs, Johs.[a] og Anders Bratholm. *Spesiell strafferett. Utvalgte emner*. 3.utg. Oslo 1996.
- Andenæs 1996b   Andenæs, Johs.[b]. *Formuesforbrytelsene*. 6.utg. Oslo, 1996.
- Berg 1996   Berg, Jens Petter. *Finansinstitusjoners rapporteringsplikt til ØKOKRIM ved mistanke om hvitvasking av penger – et gjennombrudd for "informant"-samfunnet? I: Kritisk Juss*. 1996, s. 147-163 (sitert fra Lovdata).
- Bratholm 1995   Bratholm, Anders og Magnus Matningsdal. *Straffeloven kommentarutgave. Anden Del. Forbrytelser*. Oslo, 1995.
- Datatilsynet 2009   Datatilsynet. *Identitetstyveri*. En utredning gjennomført av Datatilsynet for Fornyings- og Administrasjonsdepartementet. Oslo 2009.
<http://www.datatilsynet.no/upload/Dokumenter/utredninger%20av%20Datatilsynet/utredninger%20om%20ID-tyveri.pdf>
[Sitert 8. mars 2009].
- Ernes 2009   Ernes, Ann Kristin Bentzen. *Staten må inn mot ID-tyveri*. Oslo 2009. <http://www.digi.no/805194/staten-maa-inn-mot-id-tyveriene> [Sitert 5. mars 2009].
- Eckhoff 2006   Eckhoff, Torstein og Eivind Smith. *Forvaltningsrett*. 8.utg. Oslo 2006.
- Eskeland 2006   Eskeland, Ståle. *Strafferett*. 2.utg. Oslo, 2006.

EU-kommisjonen 2007	EU-kommisjonen. Communication from the Commission to the Parliament, the Council and the Committee of the Regions. <i>Towards a general policy on the fight against cyber crime</i> . Brussel 2007. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0267:FIN:EN:PDF [Sitert 27. februar 2009].
Finansnæringens Hovedorganisasjon 2008a	Finansnæringens Hovedorganisasjon.[a] <i>Felles utfordringer knyttet til identitetsmisbruk</i> . Oslo 2008. http://www.fnh.no/ID-Rapport,_9.oktober_2008_DjppR.pdf .file [Sitert 25. februar 2009].
Finansnæringens Hovedorganisasjon 2008b	Finansnæringens Hovedorganisasjon.[b] <i>Forslag om endringer i passloven</i> . Oslo 2008. http://www.fnh.no/FullStory.aspx?m=1777&amid=967534 [Sitert 24.februar 2009].
Husabø 1999	Husabø, Erling Johannes. <i>Straffansvarets periferi. Medverking, forsøk, førebuing</i> . Bergen, 1999.
Høgberg 2008	Høgberg, Alf Petter og Ulf Stridbeck. <i>Hvitvasking</i> . Oslo 2008.
Høstmælingen 2003	Høstmælingen, Njål. <i>Internasjonale menneskerettigheter</i> . Oslo 2003.
<i>Jusleksikon</i> 1999	<i>Jusleksikon</i> . Jon Gisle ... [et.al]. Drammen, 1999.
Justis- og politidepartementet 2007a	Justis- og politidepartementet.[a]. <i>Sluttrapport februar 2007 Nasjonalt ID-kort</i> . Oslo 2007. www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/ID-kort-Sluttrapport.pdf [Sitert 1. april 2009].
Justis- og politidepartementet 2007b	Justis- og politidepartementet.[b]. <i>Pressemelding nr. 27-2007. Foreslår nasjonalt ID-kort i Norge</i> . Oslo 2007. www.regjeringen.no/np/dep/jd/pressester/pressemeldinger/2007/Foreslar-nasjonalt-ID-kort-i-Norge.html?id=457472

- [Sisert 1. april 2009].
- Klingsheim 2008   Klingsheim, André N. og Kjell J. Hole. *Personal Information Leakage: A Study of Online Systems in Norway*. Bergen 2008. <http://www.ii.uib.no/publikasjoner/texrap/pdf/2008-370.pdf> [Sisert 25. februar 2009].
- Kristensen 2009   Kristensen, Eivind. *De kunne ha blitt straffet*. I: Aftenposten 11. februar 2009.
- McNally 2008   McNally, Megan M. og Graeme R. Newman. Crime prevention studies Volume 23. *Perspectives on identity theft*. Monsey NY USA, 2008.
- Omland 2008   Omland, Ellen og Anne Linn Ensby. *Skjerper straffen for ID-tyveri*. Oslo 2008. <http://nrk.no/nyheter/1.6360390> [Sisert 17. mars 2009].
- Oslo politidistrikt 2008   Oslo politidistrikt. *Teleoperatør bøtelagt for brudd på personvernloven*. Oslo 2008. [www.politi.no /Aktuelt/Oslo politidistrikt/Søk i aktuelt](http://www.politi.no/Aktuelt/Oslo%20politidistrikt/Søk%20i%20aktuelt) [Sisert 10. mars 2009].
- Regjeringen 2005   Regjeringen. *Politisk plattform for en flertallsregjering*. Soria Moria 2005.
http://www.regjeringen.no/dp/smk/dok/rapporter_planer/Rapporter/2005/Soria-Moria-erklaringen.html?id=438515 [Sisert 13. februar 2009].
- Ruud 2009   Ruud, Solveig og Sverre Stenseng. *NAV må lete etter papirer på avveie*. I: Aftenposten 25. februar 2009.
- Schartum 2004   Schartum, Dag Wiese og Lee A. Bygrave. *Personvern i informasjonssamfunnet. En innføring i vern av personopplysninger*. Bergen, 2004.
- Slettan 2001   Slettan, Svein og Toril Marie Øie *Forbrytelse og straff*. Bind I: *Innføring i strafferett*. Oslo, 2001.

Stortinget 2009	Stortinget. <i>Endring i straffeloven</i> . Oslo 2009. http://stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=41359 [Sitert 17. mars 2009].
Sæther 2009	Sæther, Knut Erik. E-post. 1. april 2009.
Lovgivning	
Lover	
1902	Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) 22. mai 1902 nr. 10.
1970	Lov om folkeregistrering (folkeregisterloven) 16. januar 1970 nr. 1.
1997	Lov om pass (passloven) 19. juni 1997 nr. 82.
1999	Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) 21. mai 1999 nr. 30.
2000	Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) 14. april 2000 nr. 31.
2002	Lov om personnavn (navneloven) 7. juni 2002 nr. 19.
2003	Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) 20. juni 2003 nr. 41.
2003	Lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) 4. juli 2003 nr. 83.
2005	Lov om straff (straffeloven) 20. mai 2005 nr. 28.
2006	Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) 19. mai 2006 nr. 16.
2009	Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven) 6. mars 2009 nr. 11.

Forskrifter

FOR-1999-12-09-1263	Forskrift om pass (passforskriften).
FOR-2000-12-15-1265	Forskrift om behandling av personopplysninger (personopplysningsforskriften).
FOR-2007-11-09-1268	Forskrift om folkeregistrering (folkeregisterforskriften).

Forarbeider

Innstilling fra utvalget til revisjon av navnelovgivningen. Gjøvik 1960. Utkast til lov om personnavn.

NOU 1985: 31	Datakriminalitet.
NOU 2003: 27	Lovtiltak mot datakriminalitet. Delutredning I.
NOU 2004: 5	Arbeidslivslovutvalget.
NOU 2007: 2	Lovtiltak mot datakriminalitet. Delutredning II.
NOU 2007: 10	Om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.
NOU 2009: 1	Individ og integritet. Vedlegg 4. <i>Personvernøkende teknologi og identitetsforvaltning.</i>

Oth. Prp. No. 12 (1889)	Ang. Udfærdigelse af en Lov indeholdende Forandringer I Lov angaaende Forbrydelser af 20de August 1842. Bilag til Oth. Prp. No. 12 (1889). Forandringer i Lov angaaende Forbrytelser af 20de August 1842.
Ot.prp. nr. 75 (1948)	Om lov om endring i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902.
Ot.prp. nr. 24 (1962–1963)	Om lov om personnavn.
Ot.prp. nr. 35 (1986–87)	Om endringer i straffeloven (datakriminalitet).
Ot.prp. nr. 53 (1992–1993)	Om lov om endringer i straffeloven mv.(hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger).
Ot.prp. nr. 61 (2001–2002)	Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv.

- Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven).
- Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet).
- Ot.prp. nr. 3 (2008–2009) Om lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven).
- Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning).
- Indst. O. nr. I (1901–1902) Innstilling fra justiskomiteen angaaende den kongelige proposisjon til en almindelig borgerlig straffelov, en lov om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttræden samt en lov, indeholdende forandringer i lov om rettergangsmaaden i straffesager af 1ste juli 1887.
- Innst. O. nr. 72 (2004–2005) Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven).
- Innst. O. nr. 29 (2007–2008) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.
- Innst. O. nr. 42 (2008–2009) Innstilling fra finanskomiteen om lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven).
- Besl. O. nr. 56 (2008–2009) Odelstingsbeslutning nr. 56.
- St.prp. nr. 6 (2006–2007) Om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 87/2006 av 7. juli 2006 om innlemming i EØS-avtala av direktiv 2005/60/EF av 26. oktober 2005 om tiltak for å hindre at det finansielle systemet vert nytta til kvitvasking og finansiering av terrorisme.

Folkerettslige tekster

Konvensjoner og resolusjoner

EMK	Den europeiske menneskerettskonvensjonen, Roma 4. november 1950.
SP	FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, New York 16. desember 1966.
Terrorfinansieringskonvensjonen	FN-konvensjonen om bekjempelse av finansiering av terrorisme, New York 9. desember 1999.
FN-resolusjon 1373	De forente nasjoner Sikkerhetsrådet, 28. september 2001.
Europarådets data-krimkonvensjon	Convention on Cybercrime, Budapest 23. november 2001.
FN-konvensjonen mot korrupsjon	Convention against Corruption, New York 31. oktober 2003.

EU-direktiver

EP/Rdir 95/46 EF	Europa-parlamentets og Rådets direktiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 <i>om beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av sådanne opplysninger</i> (Personverndirektivet).
EP/Rdir 2002/58 EF	Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2002/58/EF av 12. juli 2002 <i>om behandling av privatlivets fred innen området for elektronisk kommunikasjon</i> (Kommunikasjonsverndirektivet).
EP/Rdir 2005/60 EF	Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2005/60/EF av 26. oktober 2005 <i>om tiltak for å hindre at det finansielle system brukes til hvitvasking og finansiering av terrorisme</i> (Hvitvaskingsdirektivet).

Domsregister

Norsk rettspraksis

Rt. 1976 s. 649

Rt. 1976 s. 1522

Rt. 1979 s. 1265

Rt. 1982 s. 1816

Rt. 1986 s. 748

Rt. 1994 s. 314

Rt. 1994 s. 898

Rt. 1996 s. 551

Rt. 1998 s. 180

Rt. 1998 s. 1112

Rt. 2003 s. 825

Rt. 2007 s. 28

Follo tingretts dom av 2. februar 2009.

EMD

Botta v. Italy

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 24.
februar 1998.